

De EU: Dichtbij maar toch ver weg

Een onderzoek naar hoe lokale politici in
Nederland tegen de Europese Unie aan
kijken en hoe ze zich hierover informeren

Naam: Wendy Remmerswaal, 279138
Begeleider: Dr. C.E. Aalberts
Tweede lezer: Drs. G.W.M. Weijers
Datum: Augustus 2007

Master thesis
Media en Journalistiek
Erasmus Universiteit Rotterdam
2006-2007

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
1. INLEIDING	5
2. THEORIE	8
2.1 Het democratisch tekort bij de Europese Unie.....	8
2.1.1 <i>Institutioneel tekort</i>	8
2.1.2 <i>De vermindering van het institutioneel tekort</i>	11
2.1.3 <i>Gevoelsmatig tekort</i>	12
2.1.4 <i>De vermindering van het gevoelsmatig tekort</i>	14
2.2 De rol van de media.....	16
2.2.1 <i>Ontwikkelingen binnen de media</i>	16
2.2.2 <i>De rol van de media bij het democratisch tekort</i>	19
2.3 Lokale overheid en de Europese Unie.....	23
3. ONDERZOEKSMETHODE	27
3.1 Kwalitatief onderzoek.....	27
3.2 Interview.....	27
3.2.1 <i>Respondenten</i>	28
3.2.2 <i>Topiclijst</i>	29
3.3 Analyse.....	30
4. RESULTATEN: CONTACTEN MET DE EU	33
4.1 Inleiding.....	33
4.2 Weinig contact met de EU.....	33
4.3 Informatievoorziening.....	35
4.4 Europese aanbestedingen.....	37
4.5 Europese subsidies.....	38
4.6 Stedenband.....	40
4.7 Contact buiten de gemeente om.....	42
4.8 Conclusie.....	43
5. RESULTATEN: MENINGSVORMING OVER DE EU	46
5.1 Inleiding.....	46
5.2 Het belang van de EU.....	46
5.2.1 <i>Economisch belang</i>	46
5.2.2 <i>Grensoverschrijdende problemen</i>	47
5.2.3 <i>Vrede</i>	49
5.2.4 <i>Samenvattend</i>	49

5.3 Negatieve aspecten van de EU.....	50
5.3.1 <i>Beeldvorming</i>	50
5.3.2 <i>Afstand</i>	52
5.3.3 <i>Onduidelijk, tijdrovend en geldverslindend</i>	54
5.3.4 <i>Bemoeizuchtig</i>	57
5.3.5 <i>Culturele verschillen</i>	58
5.4 Conclusie.....	59
6. CONCLUSIE	60
6.1 Resultaten.....	60
6.2 Discussie.....	61
6.3 Beperkingen.....	63
6.4 Verder onderzoek.....	64
LITERATUUR	65
BIJLAGEN	67
Bijlage 1: Vragenlijst interviews.....	68
Bijlage 2: Transcripten.....	69

VOORWOORD

Het is zover. Voor u ligt mijn masterthesis voor de opleiding Media en Journalistiek. De eerste drie jaar tijdens mijn bachelor Algemene Cultuurwetenschappen begreep ik nooit waarom een scriptie schrijven altijd zoveel tijd in beslag nam. Studenten zaten dagen en nachten in de bibliotheek en achter de computer om maar binnen dat half jaar hun scriptie af te krijgen. Maar nu snap ik het!

Toen ik aan mijn eigen afstudeerscriptie begon in januari 2007, had ik dat idee namelijk nog steeds. Ik dacht bij mezelf 'dat doe ik wel even'. Maar dat 'even' ging mooi niet door. Ook ik heb dagen en nachten achter de computer en in de bibliotheek gezeten. Al heb ik daar meer plezier aan beleefd en meer van geleerd dan dat ik ooit had kunnen verwachten, het is en blijft niet mijn allergrootste hobby dus heb ik ook het geluk gehad dat ik tijdens mijn scriptie merendeel van mijn tijd heb doorgebracht 'op locatie'. Ik ben door heel Nederland gereisd voor het houden van mijn interviews, heb veel plaatsen gezien en vele interessante verhalen gehoord.

Al die tijd was het zeker wel waard en daarbij zijn natuurlijk wel enige dankwoordjes bij te vermelden.

Ten eerste wil ik Chris Aalberts bedanken voor de prettige en zeer nuttige begeleiding en de genomen tijd om telkens weer de goede adviezen te geven tijdens het hele proces.

Ten tweede wil ik alle respondenten bedanken voor de medewerking, interesse en de hartelijke ontvangst tijdens de interviews.

Als laatste wil ik mijn familie, vrienden en omgeving bedanken voor de hulp en steun tijdens het schrijven van mijn scriptie, voor de interesse en voor het aanhoren van mijn ideeën en verhalen.

Wendy Remmerswaal

1 INLEIDING

De EU, oftewel de Europese Unie. Iedereen heeft er wel eens van gehoord. De meeste mensen weten ook wat de Europese Unie als samenwerkingsverband inhoudt naast de drie bestuurslagen Rijk, provincie en gemeente. Maar om de Europese Unie alleen maar als vierde bestuurslaag en als samenwerkingsverband tussen 27 Europese landen te zien is niet genoeg. De Europese Unie is meer. De EU heeft een korte, maar dynamische geschiedenis met weinig ‘ups’ en vooral veel ‘downs’. In deze geschiedenis heeft de EU zich ontwikkeld van samenwerkingsverband tussen zes landen op economisch gebied naar een politieke unie bestaande uit 27 Europese landen, tal van Europese instellingen en steeds meer beleidsterreinen (Bomberg & Stubb, 2002). Daarnaast heeft de EU als internationale organisatie invloed op de structuur en het functioneren van het openbaar bestuur in nationale staten. Er zijn maatschappelijke problemen die niet op nationaal niveau aangepakt kunnen worden, zoals milieuproblemen en criminaliteit. Samenwerking is dus noodzakelijk, maar beïnvloedt ook de nationale wetgeving, wat nadelig kan zijn voor de zelfstandigheid van het Nederlandse bestuur (Neelen et al, 2005).

De Europese Unie is dus complex en een belangrijk onderdeel van het openbaar bestuur. Toch lijkt het zo dat het belang van de EU niet door de Nederlandse burgers wordt ingezien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de peilingen van de Eurobarometer en de opkomst bij de verkiezingen voor het Europese parlement. Slechts 52% van de Nederlanders weet hoe de Europese Unie werkt en slechts 44% heeft vertrouwen in de Europese Unie (Eurobarometer, 2006). De opkomst bij de laatste verkiezingen voor het Europese Parlement in 2004 was in Nederland slechts 30%, dit is bijna 20 % lager dan het Europese gemiddelde van 49,8% (Europarlement, Elections 2004).

Al meerdere keren zijn er onderzoeken gedaan naar deze kloof tussen de burger en de EU en hoe deze kloof verminderd kan worden. De Europese Commissie heeft verschillende rapporten uitgebracht waarin suggesties worden gedaan voor een betere communicatie tussen de burger en de EU (Europese Commissie, 2005). In 2005 verscheen bijvoorbeeld het rapport ‘Plan D voor Democratie, Dialoog en Debat’ en in 2006 verscheen het rapport ‘Witboek inzake een Europees communicatiebeleid’ waarin wordt gepleit voor meer debat en dialoog met de bevolking.

In dit onderzoek kijk ik naar een specifieke groep burgers, de lokale politici. Doel is te onderzoeken hoe deze politici tegen de EU aan kijken. Er zijn verschillende redenen waarom het interessant is naar deze specifieke groep burgers te kijken. De eerste reden is het feit dat er nog nauwelijks onderzoek is gedaan naar de betrokkenheid van lokale politici bij de EU. Wel zijn er tal van onderzoeken gedaan naar politieke betrokkenheid van de burger en zijn er verschillende ideeën ontwikkeld om deze betrokkenheid te verbeteren. Eerder onderzoek naar de betrokkenheid van

lokale politici bij de Europese Unie en de rol van de media hierbij zijn mij echter niet bekend. Dit maakt het onderzoek op wetenschappelijk gebied relevant.

Ten tweede heeft de EU ook gevolgen voor het lokaal bestuur in Nederland. Voor de 'gewone' burger is de EU een ver-van-hun-bedshow. Maar hoe zit dat met lokale politici die wel met de EU in aanraking komen en door hun politieke kennis een goed beeld kunnen vormen van wat er in de EU speelt? Het is tenslotte zo dat de nationale overheid de Europese richtlijnen omzet in wetten, die vervolgens deels worden uitgevoerd door het lokale bestuur. Vandaar dat gemeenten zich de laatste jaren steeds meer oriënteren op Europa. Via structuurfondsen die beschikbaar worden gesteld krijgen gemeenten steeds meer een rechtstreekse verhouding met Europa. Ook hebben lokale overheden uit Europa, die vertegenwoordigd zijn in het Comité van de Regio's, een rol in het Europese besluitvormingsproces (Derksen & Schaap, 2004). Het gaat hier dus om het belang van de EU voor de lokale politiek. Er wordt van lokale politici verwacht dat zij voldoende politieke kennis hebben en bevoegd zijn een lokale bestuurlijke functie te kunnen vervullen. Maar weten zij ook iets over de EU? En zijn zij bij de EU betrokken? Burgers informeren zich vaak over de EU door de media, maar hoe zit dat bij lokale politici? Welke bronnen gebruiken zij om zich te informeren over de EU? Blijft dat ook beperkt tot de media of gebruiken zij hiervoor andere informatiebronnen?

Ten derde zou je van lokale politici kunnen leren als het over de EU gaat. Zij staan, net als de burger, relatief ver af van de EU, maar hebben er, in tegenstelling tot de 'gewone burger', direct mee te maken. De meningen en standpunten die lokale politici over de EU ontwikkelen kunnen daarom een informatiebron voor burgers zijn, die aan de hand daarvan hun eigen meningen en standpunten ten opzichte van de EU kunnen bepalen. Aangezien er op dit moment weinig betrokkenheid is bij de Europese Unie vraagt dit om een andere soort benadering van het probleem. Een dergelijke manier is om naar lokale politici te kijken. De resultaten van het onderzoek kunnen een draai geven aan de manier om de kloof tussen burgers en de EU te verminderen en wel door te beginnen met de aanpak van het probleem bij de politici die het dichtst bij de 'gewone burger' staan; de lokale politici. Zij hebben door hun werk al een streepje voor en zouden eerder betrokken kunnen zijn bij de Europese Unie dan 'gewone burgers'. Als het bij hen niet lukt betrokken bij de EU te zijn is het de vraag of het ooit wel gaat lukken de Europese Unie de huiskamers van de 'gemiddelde Nederlander' in te krijgen.

In dit onderzoek wordt dus gekeken naar hoe lokale politici denken over de EU, in hoeverre zij erbij zijn betrokken en welke informatiebronnen zij daarbij gebruiken. Zoals eerder al is gezegd is lijkt er een kloof te zijn tussen de burger en de Europese Unie. Ondanks verschillende pogingen deze relatie te verbeteren is er nog geen vooruitgang te merken uit de verschillende initiatieven die zijn gedaan door de

Europese Commissie. Ook blijkt dat de Europese Unie als bestuursorgaan steeds belangrijker wordt voor de lokale politiek en andersom. Enerzijds wordt ervan uitgegaan dat lokale politici relatief betrokken kunnen zijn bij de Europese Unie, omdat zij er ook mee te maken hebben en eveneens politiek actief zijn. Anderzijds kunnen lokale politici juist een afstand ervaren ten opzichte van de Europese Unie, omdat de provincie en de rijksoverheid er nog tussen zitten als bestuurslagen, en zij, net als de andere Nederlandse burgers, alleen bekend zijn met wat er door de media over de Europese Unie wordt verteld. In de media is de aandacht voor de EU namelijk beperkt (Kevin, 2003). Mijn centrale probleemstelling luidt:

Hoe kijken lokale politici in Nederland aan tegen de Europese Unie en hoe informeren zij zich hierover?

In hoofdstuk 2 komt de theorie aan bod: het democratisch tekort binnen de Europese Unie, de rol van de media hierbij en de lokale overheid en de Europese Unie. In hoofdstuk 3 zal ik in gaan op de methode van onderzoek. In hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5 zal een uitgebreide analyse worden gegeven van de waarnemingen die tijdens het onderzoek naar voren zijn gekomen. Hoofdstuk 6 geeft vervolgens een conclusie waarin de resultaten van het onderzoek worden gekoppeld aan de literatuur en een antwoord wordt geformuleerd op de probleemstelling.

2 THEORIE

2.1 Het democratisch tekort bij de Europese Unie

De kloof tussen de burger en de Europese Unie (EU) is algemeen bekend. Het beeld dat veel Nederlanders hebben van de Europese Unie is dat van een ‘door politieke elite en bureaucraten bestuurde, ondoorzichtige besluitvormingsmachine, waarin Nederland zich als kleine lidstaat willoos moet schikken naar de grillen van Brussel’ (Van Keulen, 2004). De Europese burgers gaan steeds minder vaak stemmen. De belangstelling van de kiezer is flink afgenomen en de band tussen het Europees Parlement en haar kiezers lijkt alsmaar verder te verslappen. Bob van den Bos, fractievoorzitter in het Europees Parlement voor D66, zoekt de verklaringen voor deze kloof vooral in de nationale politiek, de journalistiek en het onderwijs, waarin het Europese perspectief systematisch wordt onderbelicht. Er is weinig aandacht voor Europa in het televisienieuws, omdat de EU voor redacties geen onderwerp is om mee te scoren (Van Keulen, 2004).

In deze paragraaf bespreek ik het democratisch tekort in de EU waarvan de laatste jaren wordt gesproken, wie hier verantwoordelijk voor is en wat er aan gedaan is om dit op te lossen. Het democratisch tekort van de EU houdt in dat de EU te ver van de burgers af staat, omdat het te ingewikkeld en ontoegankelijk is. Dit leidt ertoe dat er twee vormen van democratisch tekort zichtbaar zijn in de EU. Enerzijds hebben de burgers weinig te zeggen in de EU en hebben zij bijna geen invloed op de besluitvorming. Dit wordt het institutioneel tekort genoemd. Anderzijds is er een gevoelsmatig tekort. Dit houdt in dat burgers zich niet betrokken voelen bij de EU als openbaar bestuur.

2.1.1 Institutioneel tekort

Er wordt wel gesteld dat de EU te ver van de burgers af staat. Burgers zouden te weinig invloed hebben op de besluitvorming van de Europese Unie (Bax en Schoonen, 2004). Dit komt onder andere door de zwakke legitimiteit van de EU. Voor de burger is de EU onzichtbaar, ontoegankelijk en afstandelijk en wekt het weinig enthousiasme op (Neelen et al, 2003). Burgers kunnen zo niet participeren op Europees niveau. Deze vorm van democratisch tekort wordt wel het institutioneel tekort genoemd.

Het institutioneel tekort wordt vooral zichtbaar wanneer twee processen in beschouwing worden genomen. Ten eerste is er het besluitvormingsproces binnen de EU. Besluiten worden genomen door onder andere de Europese commissie en het Europese parlement. Volgens hoogleraar Amtenbrink is er echter onvoldoende mate van *ownership of citizens* bij de Europese politieke besluitvorming. Er is een gebrek aan representatieve vertegenwoordiging op Europees niveau (Amtenbrink, 2007). Het Europese parlement en de Europese commissie vertegenwoordigen de Europese

burgers. Toch is er een gebrek aan representatieve vertegenwoordiging, vooral binnen het Europese parlement. Het aantal burgers dat hierbinnen is vertegenwoordigd is niet evenredig. Het aantal zetels is niet in overeenstemming met het aandeel van de bevolking van een bepaalde staat binnen Europa (Amentenbrink, 2007).

Ook zouden burgers te weinig invloed hebben op de Europese commissie, het dagelijks bestuur van de EU. Deze commissie voert het beleid uit dat democratisch gekozen regeringen samen hebben opgesteld. De rol van de burger is hier dus wel democratisch, maar zeer klein en indirect (Bax en Schoonen, 2004). Maar niet alleen is er een gebrek aan evenredige vertegenwoordiging binnen de instellingen van de EU. De wetgeving geeft echter ook geen duidelijke regeling betreffende de onderlinge bevoegdheden van de Europese instellingen, zodat een dynamisch machtsevenwicht uitblijft. Transparantie is hier ver te zoeken, net als de openbaarheid. Vaak worden besluiten in gesloten kring genomen en hebben de nationale parlementen hier nauwelijks greep op. Op deze manier kunnen de participatiemogelijkheden van de Europese burgers niet van de grond komen (Witteveen, 2004).

Ten tweede is er het politieke en publieke debat. Volgens socioloog Abram de Swaan wordt er te veel Europees beleid gemaakt en opgelegd aan nationale staten en lagere overheden zonder dat er eerst een politiek of publiek debat over is gevoerd. Burgers en nationale staten worden hier nauwelijks bij betrokken. Het is vrij moeilijk om op zo een grote schaal als de EU een politiek of publiek debat te voeren, maar zelfs de pogingen daartoe ontbreken. Dit resulteert in onwetendheid, onbegrip en uiteindelijke maatschappelijke onrust, omdat er geen politieke meningsvorming is. Er moet gediscussieerd worden voorafgaande een Europees beleid op te stellen. De Swaan is van mening dat dit democratisch tekort leidt tot een snelle erosie van het draagvlak voor Europa (De Swaan, 2003).

Zoals in de praktijk blijkt is er daadwerkelijk sprake van een institutioneel tekort. Theoretisch kan dit niet worden opgemerkt. Het dagelijks bestuur van de EU, de Europese Commissie, heeft op papier namelijk het exclusieve recht voorstellen te doen voor Europese wetgeving. Deze voorstellen zijn bovendien openbaar. In de EU-ministerraad worden deze voorstellen besproken. Hierin zetelen de lidstaten. Deze besprekingen zijn niet openbaar, maar worden van tevoren wel besproken in het eigen parlement. Zo kunnen de parlementariërs uit de lidstaten adviezen meegeven aan hun bewindslieden. Op veel terreinen kan de raad bij meerderheid besluiten. Iedere lidstaat heeft een bepaald aantal stemmen, afhankelijk van de omvang. Instemming van het Europees parlement is bij deze besluitvorming vereist. Zijn parlement en ministerraad het niet eens, dan moeten zij onderhandelen over een compromis, dat opnieuw in het parlement in stemming komt. Verdragswijzingen en de toetreding van nieuwe landen moeten worden goedgekeurd door alle nationale parlementen, en in sommige lidstaten aan het volk worden voorgelegd in referenda (Bax en Schoonen,

2004). Hieruit blijkt niet dat er sprake is van een institutioneel tekort. Toch bestaan er vaak politieke problemen over Europese wetgeving.

Over wie de verantwoordelijkheid draagt voor dit institutioneel tekort zijn de meningen verdeeld. Volgens Bax en Schoonen is dit niet te wijten aan de procedure, zoals hierboven beschreven, maar aan de Tweede Kamer zelf. Deze verdiept zich niet in de beraadslagingen die gaande zijn in de EU ministerraad en het Europees Parlement. De Tweede Kamer komt pas met een mening wanneer de EU-wetgeving al in de nationale wetboeken moet worden geschreven (Bax en Schoonen, 2004). Ondanks dat het mede een taak is voor de nationale overheid om voor een stevig Europees debat te zorgen, blijft het nationale niveau ook de belangrijkste plaats om aan het politieke debat deel te nemen (Europese Commissie, 2006). Politici beseffen niet dat het op afstand houden van de burger door hun tussenkomst tot meer verzet leidt. Daarbij komt dat door de steeds toenemende globalisering, het niet meer mogelijk is bepaalde problemen, zoals milieubescherming of terrorismebestrijding, op nationaal niveau te regelen (Ambtenbrink, 2007). Ook directeur van het Bureau Europees Parlement in Den Haag, Sjerp van der Vaart, schuift een groot deel van de schuld aan het institutioneel tekort toe aan de nationale overheid. Het is zelfs zo dat de politieke elite zelf niet beseft dat er een gebrekkige regie is vanuit de Tweede Kamer. Net zoals dat zij niet beseft dat het proces van Europese integratie juist de verantwoordelijkheid van nationale staten versterkt in plaats van verzwakt (Van der Vaart, 2006). De politiek en de publieke discussie is bovenal nationaal. Het openbaar bestuur stelt zich nationaal op en zet de EU op de achtergrond. Als er Europese politiek gevoerd moet worden, wordt dit vaak in het nationaal perspectief gezet (Neelen et al, 2003).

Ambtenbrink meent dat een grote verantwoordelijkheid ligt bij de Europese burgers zelf. Veel burgers klagen over de politiek, maar veel maken nauwelijks gebruik van hun democratische rechten die ze hebben. Burgerschap betekent niet alleen het hebben van rechten, maar ook het hebben van plichten. Burgers moeten meer denken aan wat zij kunnen betekenen voor Europa, in plaats van wat Europa voor hen kan betekenen. Democratie houdt in dat je actief bent (Ambtenbrink, 2007).

Er kan geconcludeerd worden dat er in de praktijk een institutioneel tekort bestaat binnen Europa. Burgers hebben te weinig invloed en de EU is te afstandelijk en onduidelijk. Het institutioneel tekort geldt voor alle burgers, dus ook voor lokale politici, de groep burgers die centraal staat in dit onderzoek. De verwachting is dan ook dat lokale politici eveneens weinig deelnemen aan het politieke en publieke Europese debat, omdat ook zij weinig formele participatiemogelijkheden hebben. Het verschil met de 'gewone burger' kan wel zijn dat lokale politici meer bewust zijn van het bestaan van het institutioneel tekort, omdat zij zelf ook actief zijn binnen de politiek.

2.1.2 De vermindering van het institutioneel tekort

Dat er sprake is van een institutioneel tekort is geen trend van de laatste paar jaar. Al met het verdrag van Maastricht in 1992 werd er opgemerkt dat de Europese integratie te snel verliep en dat niet duidelijk was wat de consequenties waren van de ratificatie van het verdrag. Er zou een Economische en Monetaire Unie komen, maar van een politieke unie was nog amper sprake. Er ontstond toen al angst voor een democratisch tekort. Toch is het verdrag, na het afwegen van de voor- en nadelen ervan, door de lidstaten geratificeerd (Kuipers, 1992). In lijn met het democratisch tekort werden ook tijdens de debatten rond het verdrag van Maastricht de burgers nauwelijks bij de discussie betrokken (Kevin, 2003).

Discussies over het democratisch tekort volgden naderhand bij de komst van de gezamenlijke munt, de Euro en bij de verwerping van een Europese Grondwet op 1 juni 2005. Naar aanleiding hiervan zijn er door de Europese Commissie verschillende rapporten opgesteld. Tussen 2001 en 2004 waren er al plannen gemaakt om de samenwerking tussen het Europese Parlement, de Raad en de lidstaten te verbeteren. Toch ontbraken er nog een aantal elementen om de Europese Unie goed te laten functioneren. Daarom bracht de Commissie in 2005 het volgende plan uit: 'Action plan to improve communicating Europe'. In dit rapport werd een plan gemaakt waarbij de werkwijze van de Commissie moest worden verbeterd. Uitgangspunten waren een betere communicatie tussen de instellingen en met de burgers, luisteren naar de meningen van de burgers en 'going local' waarbij gekeken werd naar de wensen van de lokale burgers en waarbij informatie voor alle burgers en in alle talen beschikbaar was (Europese Commissie, 2005).

Een andere oplossing voor het institutioneel tekort is een vrij nieuw element van de grondwet, het subsidiariteitsbeginsel. Dit beginsel betekent dat Europese wetgeving pas aan de orde kan zijn 'indien en voor zover de doelstellingen van het overwogen optreden niet voldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau, kunnen worden verwezenlijkt en derhalve vanwege de omvang of de gevolgen van het overwogen optreden beter door de Unie kunnen worden bereikt' (Witteveen, 2004). Dit is een oud idee, maar nieuw is dat de nationale parlementen van de lidstaten een gemotiveerd advies kunnen uitbrengen als zij menen dat een wetsvoorstel in strijd is met het subsidiariteitsbeginsel; als eenderde van de nationale parlementen een wetsvoorstel gemotiveerd bekritiseerd, moet de Commissie het in heroverweging nemen. Dit advies van de nationale parlementen is echter slechts een advies waarmee de commissie niets hoeft te doen. Deze heroverwegingsplicht is vrijblijvend (Witteveen, 2004).

Er zijn dus verschillende pogingen gedaan om het institutioneel tekort, dat vooral sinds 1992 merkbaar is, te verminderen. Vooral de Europese commissie heeft verschillende plannen en rapporten uitgebracht en er is een nieuw element in de

grondwet verschenen, het subsidiariteitsbeginsel. Er kan geconcludeerd worden dat deze verschillende pogingen om het institutioneel tekort te verminderen weinig zin lijken te hebben. Ook lokale politici zullen dit meer beseffen dan de 'gewone burgers', omdat zij waarschijnlijk ook van eventuele institutionele tekorten in het algemeen meer bewust lijken te zijn. Lokale politici zullen ook weinig aan het institutioneel tekort kunnen veranderen, omdat de EU te ver weg is en ook voor hen niet toegankelijk genoeg.

2.1.3 Gevoelsmatig tekort

Naast het hierboven besproken institutioneel tekort is er sprake van een gevoelsmatig tekort. Dit houdt in dat burgers weinig betrokken zijn bij de EU als bestuursorgaan. Burgers interesseren zich nauwelijks voor wat zich binnen de EU afspeelt en zijn gevoelsmatig meer betrokken bij wat de nationale overheid en de lokale overheid doen.

Het gevoelsmatig tekort is vooral naar voren gekomen, omdat de laatste jaren steeds meer polls zijn gehouden onder de burgers van de EU om te kijken naar hun tevredenheid en hun relatie met de EU. Eén van deze metingen is de Eurobarometer. Sinds 1973 meet de Europese Commissie hiermee om het half jaar de publieke opinie van de Europese burgers. Het laatste onderzoek was in de herfst van 2006 en geeft aan dat op bepaalde punten de Nederlanders positief zijn en op andere punten juist negatief. De Nederlanders zijn positief over de economie in Nederland en in de EU, over de werkgelegenheid en over de nationale overheid. Daarnaast weet 52% van de Nederlanders hoe de EU werkt, heeft 44% er vertrouwen in en is 72% het eens met lidmaatschap. Nederland scoort met deze laatste punten hoger dan het EU-gemiddelde. Ook denkt merendeel van de Nederlanders voordeel te hebben van het lidmaatschap en denken zij dat hun mening in de EU telt (Eurobarometer, 2006). Toch vinden de burgers dat het tempo waarin de veranderingen plaatsvinden te hoog ligt (Anker Solutions, 2005). Dit leidt er toe dat er uit de poll van de Eurobarometer ook negatieve aspecten naar voren komen. De Nederlanders zijn minder bekend met de verschillende instellingen waaruit de EU bestaat. Slechts 52% van de burgers begrijpt hoe de EU in elkaar zit en maar 32% van de burgers weet uit hoeveel lidstaten de EU bestaat. Ook het vertrouwen in de EU is sinds het vorige onderzoek in het voorjaar van 2006 gedaald van 48% naar 44%. Slechts 17% van de Nederlanders voelt zich Europeaan en 27% geeft aan zich betrokken te voelen bij Europese zaken. Daarnaast zien zij het voordeel van de Euro als gemeenschappelijke munt niet in en is de aanhang voor een gezamenlijke defensie en veiligheidspolitiek klein. Daarnaast is er weinig animo voor een Europese Grondwet, omdat de Nederlandse burgers geloven dat de Europese Unie ook zonder Grondwet goed kan blijven functioneren (Eurobarometer, 2006).

Buiten de cijfers van de Eurobarometer zijn er verschillende gedachten die bij de burgers leven als het gaat om de EU. Burgers hebben vaak de indruk dat er te weinig kanalen zijn waarlangs zij kunnen deelnemen en dat deze moeilijk toegankelijk zijn (Europese Commissie, 2006). Mensen zijn doordrongen geraakt van het feit dat een groot deel van hun leven door Brussel wordt bepaald. Bovendien zijn de meeste berichten over Europa negatief. Door deze demonisering van Europa beschikken burgers nauwelijks over positieve verhalen over hoe Europa kan bijdragen aan een beter leven. Ze vinden Nederland te soft, een land dat door haar pro-Europahouding veel te makkelijk over zich heen laat lopen (Anker solutions, 2005). De burgers oefenen hun politieke rechten vandaag de dag in Europa dan ook voornamelijk op nationaal en lokaal niveau uit. De burger krijgt zijn informatie over politieke aangelegenheden evenwel overwegend via het onderwijs en via de nationale, regionale en lokale media. Hij of zij ontvangt publicaties van politieke partijen over nationale, regionale en lokale items en bespreekt deze meestal binnen de eigen gemeenschap. De betrokkenheid bij de nationale politiek is groter.

Hoewel het een onderzoek uit 1993 is, blijkt ook uit onderzoek van Vergeer (1993) dat er een rangorde is die als volgt te beschrijven is, met de meeste belangstelling voor gemeente, daarna Nederland, vervolgens de buurt of de wijk en de streek en tenslotte Europa en de provincie. De ‘publieke ruimte’ waarbinnen het politieke leven in Europa zich afspeelt is dus grotendeels nationaal. Voor zover er al Europese onderwerpen op de agenda staan, worden zij door de meeste burgers vanuit een nationaal oogpunt bekeken. Nederland loopt volgens burgers te vaak voorop met haar pro-Europese opvattingen en dat gaat vaak ten koste van Nederland zelf (Anker Solutions, 2005). Er zijn weinig plaatsen waar Europeanen uit verschillende lidstaten elkaar kunnen ontmoeten en gemeenschappelijke aangelegenheden kunnen bespreken. Toch worden heel wat politieke beslissingen die het dagelijks leven van de EU-burgers beïnvloeden op Europees niveau genomen. Bij de burgers leeft het gevoel dat deze beslissingen, het besluitvormingsproces en de EU-instellingen ver van hen af staan. Er is een gevoel van vervreemding van ‘Brussel’, dat gedeeltelijk het ongenoegen over de politiek in het algemeen weerspiegelt. Eén van de redenen daarvoor is dat er zich nog geen volwaardige ‘Europese publieke ruimte’ heeft ontwikkeld waar het Europese debat zich kan voltrekken. Ondanks dat zij het recht hebben om de leden van het Europees Parlement te verkiezen, hebben de burgers toch vaak het gevoel onvoldoende gelegenheid te hebben om zelf hun stem inzake Europese aangelegenheden te laten horen; er is geen vanzelfsprekend forum waar over die aangelegenheden kan worden gediscussieerd (Europese Commissie, 2006).

Niet alleen is er sprake van wantrouwen in de Europese politiek. Er is sprake van een groot wantrouwen in de politiek in zijn algemeen. Dit wantrouwen heeft betrekking op zowel het gebrekkige functioneren van politici in hun rol van volksvertegenwoordigers als op hun onvermogen om publieke diensten te kunnen

leveren van voldoende kwaliteit. Ook is er angst met betrekking tot de identiteit van Nederland ten aanzien van de Europese eenwording, Men is bang dat Nederland de eigen identiteit verliest (Anker Solutions, 2005).

Geconcludeerd kan worden dat er naast het institutioneel tekort een gevoelsmatig tekort bestaat onder de burgers. Verschillende onderzoeken wijzen uit dat burgers weinig bekend zijn met de EU en niet erg betrokken bij wat er zich in Europa afspeelt. Dit komt onder andere door de informatievoorziening die negatief en schaars is. Nederlanders zijn bang de identiteit als land te verliezen, omdat ze het idee hebben dat ze weinig in te brengen hebben in Europa. Lokale politici zouden dat wel eens anders kunnen zien. Zij zijn in eerste instantie al betrokken bij de politiek waardoor zij ook meer betrokken kunnen zijn bij de EU. Zij zijn bekend met politiek en weten hoe het in elkaar steekt. Bovendien kennen lokale politici hun wegen om binnen de politiek invloed uit te oefenen.

2.1.4 De vermindering van het gevoelsmatig tekort

Behalve het vinden van manieren om het institutioneel tekort te verminderen, zijn er ook talloze manieren bedacht om het gevoelsmatig tekort te verminderen. Behalve in de Europese regelgeving zijn ook op dit gebied rapporten uitgebracht door de Europese Commissie die gericht zijn op de versterking van de relatie tussen de burger en de EU. Het gaat hier om voorstellen die enerzijds als doel hebben de instituties binnen de politiek te veranderen en anderzijds om op die manier het gevoel van de burgers te veranderen.

Ten eerste is in de Europese regelgeving het idee opgenomen van het burgerinitiatief. Het burgerinitiatief bevat het beginsel van de participatieve democratie. Eén miljoen burgers uit een aantal lidstaten kunnen de Commissie vragen om een voorstel in te dienen inzake een aangelegenheid waarvan de burgers menen dat een rechtshandeling nodig is ter uitvoering van de grondwet. Dat zou dus heel goed een verzoek kunnen zijn om wetgeving tot stand te brengen. De Commissie moet echter zelf beoordelen of het om een passend en noodzakelijk voorstel gaat. De burgers kunnen op deze manier dus niets afdwingen en als de Commissie niet op het voorstel ingaat zijn er geen juridische consequenties. Daarbij komt nog dat niet alleen de Commissie het voorstel kan negeren, maar dat de initiatieven ook aan het Parlement of de Raad voorbij kunnen gaan. Op deze manier heeft de burger nog steeds geen initiatief (Witteveen, 2004). Ondanks het burgerinitiatief meer een oplossing is dat onder het institutioneel tekort valt, wordt met het initiatief toch voornamelijk gepoogd de betrokkenheid van de burger bij de EU te verbeteren. Witteveen (2004) ziet echter het democratische aspect niet in dit burgerinitiatief, zoals ook al hierboven duidelijk werd. Als aanvulling op de vrijwilligheid die de Commissie heeft met betrekking op de voorstellen noemt hij het burgerinitiatief ook vooral schijnparticipatie; werkelijke

interactieve discussie is niet mogelijk en er is geen sprake van hoor- en wederhoor (Witteveen, 2004).

Ten tweede zijn er plannen bedacht door de Europese commissie om het gevoelsmatig tekort te proberen te verminderen. Het rapport dat de Europese Commissie in 2005 uitbracht om de communicatie te verbeteren was echter niet genoeg om ook de kloof tussen de burgers en de EU te verkleinen. Daarom bracht de Europese Commissie in 2005 ook het volgende rapport uit: 'De bijdrage van de Commissie voor de periode van bezinning en daarna: Plan D voor Democratie, dialoog en debat.' Dit rapport kwam uit naar aanleiding van het verwerpen van de Europese Grondwet. Voor de Commissie zou de Grondwet een belangrijke stap zijn naar een democratischer, transparantere, effectievere en naar buiten toe sterkere Europese Unie. Het plan zou moeten bijdragen aan de bevordering van actief Europees burgerschap en sloot aan bij het actieplan dat eerder dat jaar uitkwam. Samen moesten deze plannen zorgen voor versterking van de Europese democratie en bevordering van een Europese publieke ruimte waarin burgers de beschikking hebben over de informatie en de instrumenten om actief aan de besluitvorming deel te nemen. Lidstaten zouden daarom moeten zorgen dat er zo snel mogelijk een nationaal debat wordt georganiseerd en dat zij samenwerken met de Commissie en de andere instellingen om deze bijdrage aan het debat efficiënt te laten verlopen (Europese Commissie, 2005).

Als aanvulling hierop is in 2006 het laatste rapport van de Europese Commissie uitgebracht: 'Witboek inzake een Europees Communicatiebeleid'. Hierin wordt beoogd dat de vorige initiatieven alleen kunnen slagen wanneer er meer actoren bij betrokken worden. Dit houdt in: de andere EU-instellingen, nationale, regionale en lokale overheden, de Europese politieke partijen en het maatschappelijk middenveld. Deze moeten ideeën aandragen voor een zo goed mogelijke samenwerking. Doel hiervan is een versterking van het publieke debat in Europa. De vijf punten waar de commissie zich op richt zijn vaststelling van gemeenschappelijke beginselen, inspraak voor de burger, werken met de media en nieuwe technologieën, kennis van de Europese publieke opinie en samenwerking (Europese Commissie 2006).

Er zijn dus verschillende pogingen gedaan de EU meer bij de burgers te brengen. Er is het burgerinitiatief, waarbij burgers meer inspraak zouden hebben en er zijn een aantal rapporten uitgebracht door de Europese commissie die vooral tot doel hebben de communicatie te verbeteren. Gezien de onderzoeken die regelmatig gehouden worden onder de Nederlandse burgers kan geconcludeerd worden dat deze pogingen om het gevoelsmatig tekort te verminderen tot nu toe weinig effect hebben gehad. Ook lokale politici zullen vermoedelijk bewust zijn van het feit dat deze verschillende pogingen zijn gedaan en zijn mislukt. Mogelijk is dat zij wel meer betrokken zijn bij de EU, maar dat zij het ook ingewikkeld vinden op welke manier de kloof tussen de burgers en de EU verkleind zou kunnen worden. Waarschijnlijk zien zij hierbij voor

zichzelf daarom geen rol weggelegd, al blijkt wel uit bovenstaande dat de Europese commissie de lokale politiek er meer bij wil betrekken.

2.2 De rol van de media

De media spelen een belangrijke rol bij het democratisch tekort binnen Europa. Het is namelijk zo dat de burgers vooral over de Europese Unie worden geïnformeerd door de media. Dit geldt niet alleen voor alle burgers, maar ook voor de hier onderzochte groep burgers, de lokale politici. Lokale politici hebben twee soorten informatiebronnen: de gemeente en de media. In deze paragraaf komen de media aan bod. In de volgende paragraaf de gemeente.

Het is op basis van wat de media laten zien hoe de burgers hun mening ontwikkelen over de EU. Sinds Europa bestaat in de media, bestaat het ook in de gedachten en gevoelens van de burger (Kevin, 2003). In deze paragraaf zal blijken dat de media belangrijke ontwikkelingen hebben doorgemaakt met betrekking tot de Europese integratie en dat er de laatste jaren ook naar wordt gestreefd vanuit de Europese Unie meer met de verschillende media samen te werken, zowel op nationaal als op lokaal niveau. Tevens zullen we zien dat de media een grote rol spelen bij het ontstaan van het democratisch tekort.

2.2.1 Ontwikkelingen binnen de media

Vooral in de twintigste eeuw hebben de media enorme ontwikkelingen doorgemaakt. Het aantal massamedia is uitgebreid met de komst van de televisie, radio en digitale media en bovendien is het bereik van de media steeds groter geworden. De groei van de diversiteit van het aanbod heeft er wel voor gezorgd dat het voor aanbieders steeds moeilijker wordt mensen aan zich te binden. Dit heeft ervoor gezorgd dat commerciële belangen een grotere rol zijn gaan spelen (Van Vliet, 2002).

De media hebben de laatste jaren aan macht gewonnen en spelen een grote rol in het maatschappelijke leven. McLuhan noemt een medium zelfs 'de verwijding van enig menselijk vermogen'. Hiermee bedoelt hij dat een medium mens en samenleving verandert in een richting die bepaald wordt door de aard van het medium en niet door de inhoud van het medium (De Boer en Brennecke, 1995). Media versterken gemeenschappelijke gevoelens van gemeenschappelijkheid en collectiviteit, construeren nieuwe gemeenschappen en laten op symbolische wijze mensen en groepen toe en sluiten ze uit. We noemen dit wel de rituele functie van de media. Hier tegenover staat de culturele functie van de media. Die houdt in dat media een afspiegeling zijn van de gedeelde gebruiken, overtuigingen en normen en waarden binnen de samenleving. Tegelijkertijd versterken de media deze en brengen ze nieuwe normen en waarden in omloop. Er kan wel gesteld worden dat de rituele functie van de media er in feite voor zorgt dat alle soorten media en media-inhoud van belang zijn voor hedendaagse invullingen van burgerschap en voor de hedendaagse individuele en

collectieve ervaring deel uit te maken van een gemeenschap of samenleving (Van Zoonen, 2004). Deze bovenstaande mediatheorieën zijn van belang, omdat hieruit blijkt dat juist de media ervoor kunnen zorgen dat het democratisch tekort vermindert en burgers een bepaalde vorm van Europees burgerschap ontwikkelen.

De media-aandacht voor Europa is pas interessant gebleken voor wetenschappers vanaf de eerste Europese Parlementsverkiezingen in 1979. In een onderzoek van Blumler naar deze eerste Europese Parlementsverkiezingen blijkt dat de media een belangrijke rol speelden bij het voeren van campagne. Massamedia en politici waren afhankelijk van elkaar en hadden elkaar nodig om stemmen en publiek te winnen. Het lag in de handen van de televisie en de radio of door de campagnes een groter Europees besef zou ontstaan. Toch bleek ook al uit dit onderzoek uit 1983 dat er veel aandacht was vanuit de media voor de nationale deelnemers. In elk land werden dan ook de campagnes op een verschillende manier gevoerd. Bovendien was er een grote afstand tussen media en politiek aan de ene kant en de kiezers aan de andere kant (Blumler, 1983). In de jaren daarna is vooral geprobeerd de relatie tussen de politiek, de media en de burgers te veranderen, zoals verderop in dit hoofdstuk zal blijken.

Groeiende media-aandacht voor de EU is vervolgens vooral ontstaan na verschillende surveys onder de bevolking waaruit bleek dat mensen met een hogere graad van mediaconsumptie beter geïnformeerd bleken te zijn en daarnaast op een positievere manier keken naar een Europese identiteit. Bij mensen die meer gebruik maken van gedrukte media blijken over het algemeen negatiever tegenover de EU te staan (Kevin, 2003). In 1980 kwam dan ook het eerste voorstel om een Pan-Europese publieke omroep te creëren met de hulp van nationale omroepen en de European Broadcasting Union (EBU). Er konden dan programma's uitgezonden worden over Europese problemen en programma's waarin politici de mogelijkheid hadden te discussiëren hierover. Dit werkte niet vanwege financiële problemen en het weerhouden ervan door nationale omroepen (Kevin, 2003). In 1992 ziet Blumler vooral voor de publieke omroep een grote rol weg gelegd om burgers over de Europese Unie te informeren. De publieke omroep zou de tekortkomingen van de commerciële zenders moeten aanvullen. Dit betekent dat de publieke omroep een aantal functies heeft om dit te verwezenlijken. De commerciële omroep is te sensationeel om hier zo objectief mogelijk over te berichten, dus moet de publieke omroep dit doen op een begrijpelijke manier. Luyendijk stelt echter dat bij alle vormen van journalistiek kijk-, luister- en oplagecijfers allesbepalend zijn. Het publiek is volgens hem namelijk veel geïnteresseerder in sensatie dan in de waarheid (Luyendijk, 2006).

Ook de politieke verslaggeving bij de publieke omroep is de laatste jaren veranderd. Er is een daling van informatieve, culturele en educatieve programma's en men bootst de commerciële televisie steeds meer na (Van Vliet, 2002). Wat betreft de politieke

functie die publieke omroepen hebben, moet er meer waarde gehecht worden aan de politieke programma's. Meer prioriteit moet uitgaan naar de hoor- en wederhoor van niet alleen grote partijen en de maatschappij, maar ook de minderheden binnen de politiek en de maatschappij (Blumler, 1992). Momenteel besteedt de publieke omroep in Nederland, vergeleken met andere EU-lidstaten, relatief veel aandacht aan de EU. Daar tegenover staan commerciële zenders als SBS6 en RTL5 die bij Europa vooral de nadruk leggen op toeristische aspecten die te maken hebben met de lidstaten van de EU, en dus niet op Europese politiek (Kevin, 2003).

Behalve Blumler is ook de Europese Commissie van mening dat er een actieve rol gelegd moet worden bij de publieke omroep. Maar dat niet alleen. Deze publieke omroep moet op Europees niveau geregeld worden. Tot nu toe heeft de Europese Unie echter gefaald in het uitvoeren van media politiek, vooral omdat pogingen tot een Europees kanaal zijn tegen gehouden door nationale regeringen en mediaconcerns die vooral streven naar een duaal systeem van commerciële omroepen enerzijds en publieke omroepen anderzijds. Vandaar dat volgens Ward een democratisch tekort is ontstaan en een publieke sfeer al helemaal ver te zoeken is (Ward, 2002). In 2005 was het Europese Parlement nog steeds bezig met het opzetten van een Europees televisiekanaal. De Commissie is ondertussen gaan kijken wat de mogelijkheden zijn om netwerken te vormen tussen omroepen op nationaal en pan-Europees niveau.

In 2006 gaat de Europese Commissie nog een stap verder. Zij stelt dat niet alleen de politiek nationaal getint blijft, maar ook de media. Net als de Swaan, wijst de Commissie dit aan de taalbarrières die er bestaan. Daarom wordt in het laatste rapport van de Europese Commissie uit 2006 uitgegaan van een hechtere samenwerking met lokale politiek en media. Dit naar aanleiding van het feit dat de berichtgeving over Europese aangelegenheden beperkt en fragmentarisch blijft. Vooral regionale en lokale bladen, die een groot publiek bereiken, besteden weinig aandacht aan Europese onderwerpen (Europese Commissie, 2006). Kevin stelt dan ook dat er niet alleen naar Pan-Europese media gekeken moet worden, maar ook naar de impact van regionale media. Interesses die er in een bepaalde regio zijn kunnen worden weergegeven door regionale televisie. Het gaat dan om politiek, economie, cultuur en maatschappij. Nationale en internationale omroepen kunnen hierop inspelen door deze interesses en verschillen die in Europa bestaan te laten zien, waardoor de samenwerking tussen regio's en culturen bevorderd kan worden. Dit komt tenslotte ten goede aan de communicatie tussen burgers binnen de EU, waardoor er meer begrip kan ontstaan voor de EU als bestuursorgaan (Kevin, 2003).

Behalve de televisie is er de afgelopen jaren een nieuw medium bijgekomen dat steeds verder groeit, het internet. Ook hier probeert de Europese Unie gebruik van te maken. Momenteel is de website van de Europese Unie de grootste publieke website in de wereld (Europese Commissie, 2005). Voordeel van het hebben van een website

is dat alle informatie in meerdere talen beschikbaar is en dus alle burgers in de Europese Unie kunnen worden bereikt. Omdat internet steeds verder groeit is er een grote rol voor dit medium weggelegd om in de toekomst de relatie tussen de EU en de burger te verbeteren en de democratie grensoverschrijdend te maken. Dit wordt nu al gedaan door verschillende onderwerpen op het internet te plaatsen, bijvoorbeeld een link voor jongeren, de belangrijkste nieuws topics, verschillende fora en onderwerpen die zijn toegespitst op de lokale behoeften en gebeurtenissen (Europese Commissie, 2005).

Uit deze paragraaf blijkt dat er binnen de media verschillende ontwikkelingen zijn geweest en nog bezig zijn. De EU heeft gepoogd hier zo veel mogelijk gebruik van te maken, omdat de media een grote rol zouden kunnen spelen bij het bekender maken van de EU. Daarom richt de EU zich sinds eind jaren '70 steeds meer op de media, vooral de publieke omroep. Er zijn verschillende pogingen gedaan om samen te werken met nationale en internationale omroepen. Toch blijkt dat er nog steeds een gebrek aan goede informatie over de EU is op de publieke omroep. Er zou meer aandacht besteed moeten worden aan politieke zaken. De instellingen van de EU proberen hier ook aan bij te dragen, maar verschillende pogingen daartoe zijn tot nu toe mislukt. Daarom probeert de EU zich meer te richten op lokale media en het internet.

Er kan geconcludeerd worden dat het voor de EU moeilijk is om media politiek te voeren. Nationale en regionale omroepen werken niet mee en bovendien is het moeilijk de juiste informatie over te brengen. Lokale politici zijn zich hier waarschijnlijk ook meer van bewust, omdat zij, in tegenstelling tot 'gewone burgers', ook informatie krijgen via de gemeente.

2.2.2 De rol van de media bij het democratisch tekort

Zoals eerder werd gesteld in paragraaf 1 is het ontstaan van het democratisch tekort onder andere te wijten aan de media, omdat zij weinig aandacht besteden aan de Europese Unie (Van Keulen, 2004). Volgens Kevin (2003) komt dit doordat de Europese Unie niet aantrekkelijk is voor de massamedia. De verhalen, foto's en mensen die interessant moeten zijn ontbreken, waardoor de massamedia weinig aandacht schenken aan de EU. Gevolg is dat de Europese Unie niet aantrekkelijk is voor de meeste burgers. Het beeld van de Europese Unie blijft er vooral één van abstracte politieke en economische afspraken. De berichtgeving in de media richt zich te veel op eindeloze onderhandelingen, machtspolitiek en het gebrek aan democratische besluitvorming en controle (Sienders, 2005). Mensen lezen liever vaak negatieve nieuwsberichten, berust op sensatie en sappige details. Deze nieuwsberichten heeft de EU niet te bieden. Media beperken zich namelijk tot wat controleerbaar is over een bepaalde gebeurtenis (Luyendijk, 2006). Vandaar dat er over de EU vaak bericht wordt over saaie en complexe besluitvorming.

De onaantrekkelijkheid wordt volgens Kevin ook veroorzaakt door de leiders van de Europese Unie zelf. Zij bieden de burgers geen duidelijke, richtingaangevende plannen omtrent Europa. De burgers worden op deze manier niet voldoende geïnformeerd over wat er gaande is binnen de EU. Kevin stelt dat, juist in een gecompliceerd regeringssysteem, en het bestaan van globalisering en lokalisering tegenover elkaar, het noodzakelijk is dat de burgers zich kunnen identificeren met de bestuursorganen in relatie tot hun eigen leven (Kevin, 2003).

Niet alleen ligt de schuld bij de Europese Unie zelf. Ook de media proberen nauwelijks iets te doen aan het ontbreken van een Europese openbare sfeer. Dit beweert de Swaan, die stelt dat er bijvoorbeeld geen Europese krant en geen Europees televisiestation bestaan voor de Europese burgers waarop gedebatteerd kan worden. De meeste kranten en zenders die het publiek in Europa bereiken staan vaak onder Amerikaanse of Engelse redactie (De Swaan, 2003). Bovendien is de manier waarop tegen de EU wordt aangekeken sterk afhankelijk van de gebeurtenissen die er op dat moment plaatsvinden. Een voorbeeld is de Europese campagnes in 1999. Tijdens deze campagnes besteedden de media in Nederland meer aandacht aan de kabinetscrisis die op dat moment plaatsvond dan aan de Europese campagnes (Kevin, 2003). Hieruit blijkt wederom dat, net als de burgers, er ook vanuit de media meer betrokkenheid is bij de nationale politieke gebeurtenissen. En als er al iets over de EU wordt bericht of er is een debat, dan houden de media dit vooral nationaal, gericht op de Nederlandse interesse.

Er is nog een andere oorzaak die meespeelt bij de onaantrekkelijkheid van de EU. Als er gekeken wordt naar de gedrukte media en de televisie afzonderlijk, blijkt dat de eerste gericht is op de elite, de groep burgers die hoog opgeleid zijn en daarom vaak berichten over complexe zaken binnen de Europese regelgeving. De tweede is meer gericht op entertainment, gedreven door competitie tussen de zenders (Kevin, 2003). Terwijl Kevin vooral het verwijt maakt naar de onaantrekkelijkheid van de Europese Unie voor de massamedia, stelt De Swaan dat een grote oorzaak voor het gebrek aan communicatie de veelaligheid van de volkeren uit Europa is (De Swaan, 2003).

Ondanks deze ontwikkelingen en opvattingen over media, blijven de media voor de burgers de manier om geïnformeerd te worden over de EU. Maar liefst 55% van de informatie wordt via de televisie verkregen en ruim 32% via kranten. Daar komt nog bij dat in Nederland 73% van de mensen vertrouwen heeft in de nationale pers. Wat journalisten dus berichten over de EU speelt sterk mee bij het beeld dat men van de EU heeft. Momenteel hebben de media vooral gezorgd voor een verwarrend beeld van de EU. Nederlanders zien vaak niet het onderscheid tussen Europa en de Europese Unie. Zij denken dat Europa alleen uit de lidstaten van de Europese Unie bestaat (Kevin, 2003).

Bovendien wordt de journalistiek zelf de laatste decennia vaak bekritiseerd. Correspondent Joris Luyendijk stelt zelfs dat de media over het algemeen een gefilterd, vervormd en gemanipuleerd beeld geven. Een neutraal beeld geven is niet mogelijk, omdat de woorden die worden gekozen, de onderwerpen die worden belicht en de invalshoeken die worden genomen altijd een subjectieve keuze zijn. Door tijd- en ruimtegebrek is het haast niet mogelijk een juist beeld te geven van de situatie (Luyendijk, 2006). Ook Oosterbaan noemt in zijn oratie de tekortkomingen van de journalistiek, waarbij de journalistiek wordt verweten het verkeerde nieuws te brengen en belangrijke ontwikkelingen onbesproken laat. Enerzijds zijn journalisten juist geprofessionaliseerd, terwijl er anderzijds een distantie is ontstaan tussen journalisten en de lezers en de journalistiek steeds autonomer is geworden (Oosterbaan, 2006). Hoewel Oosterbaan (2006) en Luyendijk (2006) spreken over de journalistiek in het algemeen geldt dit ook voor het nieuws over de EU.

Iedere nieuwsorganisatie wil het beste nieuws brengen. Omdat er zoveel nieuwsorganisaties zijn heeft de consument veel keus om, wat voor hem of haar het beste nieuws is, uit te kiezen. Om de aandacht van de consument te trekken, moeten nieuwsorganisaties en journalisten zich daarom onderscheiden. Dit betekent dat deze journalisten en nieuwsorganisaties zich aan bepaalde selectiecriteria houden bij het selecteren van nieuws (Campbell, 2004). Uiteindelijk komt dan ook maar een klein gedeelte van het aantal gebeurtenissen in het nieuws. Er zijn een aantal selectiecriteria die door een nieuwsorganisatie worden gehanteerd.

Ten eerste zijn er de middelen. Het gaat hier om de capaciteit van de nieuwsorganisatie, zoals het aantal journalisten en de technische middelen, zoals camera's en vervoersmiddelen (Manning, 2001). Niet elke nieuwsorganisatie heeft de capaciteit om vaak en intensief over de EU te berichten, bijvoorbeeld omdat het hebben van een correspondent in Brussel duur is.

Ten tweede zijn er de bronnen. Het is belangrijk dat er contact is met de bronnen die het nieuws aanleveren (Manning, 2001). De EU is ook voor nationale kranten en televisie ver weg, dus het kan zijn dat er niet altijd contact kan worden opgenomen met de juiste personen binnen de EU.

Ten derde is er de ruimte. Er moet binnen het medium ruimte zijn om het nieuws te kunnen plaatsen. Elk medium is afhankelijk van een bepaalde hoeveelheid ruimte of tijd (Campbell, 2004). Kranten en televisie besteden daarom misschien minder ruimte en tijd aan de EU, omdat er naast deze bestuursorgaan, veel nationaal en ander internationaal nieuws is.

Ten vierde speelt de diversiteit een rol. Binnen het aantal nieuwsberichten moet diversiteit aanwezig zijn. Zo moeten er niet bijvoorbeeld een groot aantal berichten in het medium komen over hetzelfde onderwerp (Campbell, 2004). Bij de EU is dit erg moeilijk, omdat er niet veel nieuws te berichten is, vooral niet iedere dag of iedere

week. Er gebeuren wel diverse dingen, maar niet alles haalt de media, omdat het niet interessant genoeg is.

Ten vijfde is er het publiek. Ook het publiek speelt een rol. Journalisten houden soms rekening met wat het publiek interessant en belangrijk vindt (Gans, 1979). Eerder bleek al dat dat voor de burgers vooral niet de EU is. Naar aanleiding hiervan kan het dan ook meespelen dat er minder berichtgeving is over de EU.

Als zesde criterium moeten journalisten zich houden aan deadlines die zij opkrijgen. Dit zorgt ervoor dat bepaald nieuws wel en ander nieuws niet wordt geselecteerd (Manning, 2001). Europees nieuws kan, vanwege de afstand en het gebrek aan goede bronnen, soms buiten dergelijke deadlines vallen, waardoor het nieuws niet haalt.

Als zevende is er de organisatie. Het nieuws moet passen binnen de identiteit van de nieuwsorganisatie. In elke organisatie heerst een bepaalde stijl en cultuur (Manning, 2001). Zo kan het zijn dat binnen bepaalde media, bijvoorbeeld de commerciële, niet voldoende aandacht aan de EU wordt geschonken, omdat er onder de lezers en kijkers niet veel politieke interesse is.

Tenslotte is er de nieuwswaardigheid. Nieuws moet aan de nieuwswaarden voldoen die journalisten van belang vinden. De gebeurtenis moet actueel zijn, impact hebben, dichtbij zijn, veel betrokkenen hebben en over belangrijke mensen gaan (Campbell, 2004). Aangezien er niet veel spectaculairs in de EU lijkt te gebeuren en het publiek de belangrijke mensen hier niet kent, wordt berichtgeving over de EU soms bewust weg gelaten.

Deze selectiecriteria zouden voor alle nieuwsorganisaties gelden. Dit verklaart dat het informatieaanbod beperkt is. Hoe minder deze criteria aanwezig zijn, hoe minder berichtgeving er zal zijn over de EU. Vraag is dan ook wat de informatiebronnen zijn die burgers gebruiken en wat ze ervan opnemen.

Campbell gaat in zijn boek ook in op de rol van de staat bij nieuwsorganisaties. In de meeste democratieën heeft de staat de grootste impact op journalistiek en nieuwsorganisaties. Dit omdat de staat vaak regels op stelt voor nieuwsorganisaties waaraan zij zich moeten houden. Zo komen zij vaak in de media, onder andere doordat zij als institutie veel macht hebben. Daarnaast zijn de media voor de staat erg belangrijk en zelfs noodzakelijk, omdat zij zo de bevolking kunnen informeren en een standpunt kunnen laten ontwikkelen. Vandaar dat veel nieuwsorganisaties vaak in handen zijn van de staat, of gedeeltelijk. Diverse bronnen die belangrijk zijn voor het verkrijgen van nieuws voor de nieuwsorganisatie komen ook vaak van de overheid zelf (Campbell, 2004).

Uit deze paragraaf blijkt dat het democratisch tekort wordt gecreëerd door de rol van de media. De EU is niet interessant voor burgers. Dit is te wijten aan de complexiteit van de EU, aan de media, die nauwelijks aandacht aan de EU besteden en aan de taalbarrières die er zijn. Toch zijn de media de grootste informatiebronnen voor burgers als het over de EU gaat. De negativiteit ligt ook aan de journalistiek in het

algemeen. Voor journalisten spelen nieuwscriteria een belangrijke rol bij de berichtgeving. Deze leiden ertoe dat er relatief weinig aandacht aan de EU wordt besteedt. De politiek probeert hier ook nog enigszins invloed op uit te oefenen, maar dit is ook niet altijd succesvol. Media doen dus wellicht te weinig om de EU onder de aandacht te brengen. Ook voor lokale politici zijn de media vermoedelijk een belangrijke informatiebron om zich over de EU te informeren. Zij hebben echter nog een andere informatiebron, de gemeente.

2.3 Lokale overheid en de Europese Unie

Na het bespreken van het democratisch tekort en de rol van de media hierbij is het belangrijk aandacht te schenken aan een tweede informatiebron die lokale politici hebben, namelijk de gemeente. De EU heeft ook gevolgen voor het lokaal bestuur in Nederland en gemeenten oriënteren zich de laatste jaren steeds meer op Europa. Ook de gemeenten hebben zich namelijk te houden aan de verplichtingen die door de EU worden opgesteld. Denk maar aan het vrije verkeer van personen, diensten en goederen en de regelgeving op het gebied van openbare aanbesteding. Ondanks dat deze wetten voornamelijk door de nationale overheid worden omgezet in wetten die door het lokale bestuur moeten worden uitgevoerd, is er toch een steeds grotere oriëntatie van gemeentelijke bestuursorganen op Europa (Derksen en Schaap, 2004).

De steeds grotere belangstelling van de EU voor de lokale politiek komt voort uit het subsidiariteitsbeginsel. Dit houdt in dat Europese besluitvorming en uitvoering zoveel mogelijk op het laagst mogelijke bestuurlijke niveau moeten plaatsvinden. Dit betekent dat er een grote rol is weggelegd voor gemeenten bij deze uitvoering en besluitvorming (Neelen et al, 2005). Het subsidiariteitsbeginsel is voor het eerst in het leven geroepen tijdens het Verdrag van Maastricht in 1992. Hierdoor zouden de doelen die werden gesteld beter bereikt kunnen worden (Bomberg en Stubb, 2005). Het subsidiariteitsbeginsel kunnen we niet los zien van het proces van regionalisering, dat zich al sinds de jaren zeventig en tachtig op wereldwijde schaal voordoet. Het besef is daarmee gegroeid dat regio's een bestuursniveau zijn geworden die niet meer weg te denken zijn (Vos, 1999).

Binnen de Europese Unie is de lokale politiek dus de laatste jaren een steeds grotere rol gaan spelen. Dit blijkt onder andere uit verschillende initiatieven vanuit de EU om de lokale politiek bij de Europese politiek te betrekken. In een rapport van de Europese Commissie uit 2005 wordt er gestreefd naar een betere politiek die gericht is op de lokale en regionale condities binnen een gebied. Dit omdat de regionale kantoren vaak het spreekpunt zijn voor de bevolking en een Europese publieke ruimte niet kan worden gecreëerd in Brussel (Europese Commissie, 2005). De gemeente is het bestuur dat het dichtst bij de burgers staat. Hier worden de beslissingen genomen die betrekking hebben op de directe leefomgeving van de burgers. Gemeenten voeren vaak het rijksbeleid uit in de vorm van medebewind. De gedachte hierachter is dat

gemeenten efficiënter en effectiever werken dan hogere bestuurslagen, omdat zij met lokale omstandigheden rekening kunnen houden en een beter overzicht hebben op wat er in de regio speelt (Derksen en Schaap, 2004).

De Europese Commissie zag in 2005 vooral meer ruimte om die brugfunctie tussen nationale parlementen en de EU te verbeteren. De controlerende taak moest beter vervuld worden en de taak was dan ook van de nationale regeringen zich beter te oriënteren op de EU en vooral regionale gebieden hierbij te betrekken, zoals de gemeenten. Naar aanleiding hiervan heeft de EU al eerder een gedecentraliseerd netwerk van plaatselijke EU-voorlichtingspunten opgezet in het kader van het partnerschapsverband met regionale en lokale gaststructuren. Dit netwerk is het instrument om met de burger te kunnen communiceren. Deze netwerken heten Europa Direct centra (Europese Commissie, 2005).

In 2006 werd in een rapport van de Europese Commissie nog een stap verder gegaan. Het nationale niveau werd als belangrijkste plaats gezien om aan het politieke debat deel te kunnen nemen. Daarom werd aan de regeringen de verantwoordelijkheid overgelaten om via de lokale en regionale kanalen voor een sterk Europees debat te zorgen. Lokale en regionale overheden zouden goede instituties zijn om een dialoog te creëren met burgers en zo de lokale gemeenschappen intensief te betrekken bij de EU. Politieke partijen moesten hier ook een belangrijke rol bij gaan spelen, net als de organisaties uit het maatschappelijk middenveld, omdat die de belangstelling voor Europese aangelegenheden zouden kunnen vergroten (Europese Commissie, 2006).

Toch is het voor de Europese Unie moeilijk zich steeds meer te richten op gemeenten. Dit komt omdat er tussen de gemeenten in Nederland grote verschillen bestaan. Deze verschillen worden vooral verklaard door de omvang en het inwonertal, de mate van stedelijkheid en de politieke en bestuurlijke cultuur binnen een gemeente. Wat ook meespeelt is het feit dat de EU in de lange geschiedenis van het binnenlands bestuur nog maar een recent onderwerp is. Bovendien heeft Europa zich nog niet ingelaten met de formele structuur van het binnenlands bestuur in de lidstaten. De lidstaten bepalen nog steeds zelf hoe zij de nationale en lokale overheid inrichten (Derksen en Schaap, 2004).

Een initiatief dat wel bij probeert te dragen aan de versterking van de band tussen gemeenten en de EU is het partnerschap, dat al eerder werd genoemd. Bij dit initiatief wordt er van uit gegaan dat gebieden actief samenwerken in het stimuleren van het politieke debat binnen Europa. Ervaringen moeten uitgewisseld worden (Europese Commissie, 2006). Het verschijnsel van het partnerschap wordt extra versterkt door initiatieven die er al zijn. Zo heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een Informatiepunt Europa, werkt het mee aan de 400 stedenbanden die er zijn tussen Nederlandse en Europese gemeenten, die als doel hebben cultuur uit te wisselen,

elkaar bestuurlijk te ondersteunen of mee te werken aan ontwikkelingssamenwerking, en zijn regionale en lokale overheden uit heel Europa ook vertegenwoordigd in het Comité van de Regio's. Ook zijn er de zogenoemde Structuurfondsen die Europa ter beschikking stelt voor het lokale bestuur om zo problemen als werkloosheid op te lossen. Een gevolg hiervan kan zijn dat de verhouding tussen gemeenten en EU zo sterk toeneemt dat de materiële positie van het Rijk juist zal afnemen (Derksen en Schaap, 2004).

In dit onderzoek staat de relatie tussen lokale politici en de Europese Unie centraal. Hier is echter nog niet veel onderzoek naar gedaan de afgelopen decennia. Wel zijn er veel onderzoeken gedaan naar de politieke betrokkenheid bij de Europese Unie van burgers, maar de samenwerking tussen gemeenten en de EU is een nog betrekkelijk nieuw verschijnsel. Het onderzoek van Sienders uit 2005, dat in de eerdere hoofdstukken al aan bod is geweest, is één van de soorten onderzoek waar wetenschappers zich in beginsel mee bezig houden. In een verkennend onderzoek keek zij naar de invloed van de Europese Unie binnen drie gemeentelijke diensten in Rotterdam. Hieruit bleek dat de Europese Unie veel invloed heeft gehad op Rotterdam als gemeente. Europese subsidies zijn voor de gemeentelijke diensten erg belangrijk. De organisaties zijn dan ook internationaal gericht en hebben als doel zowel het eigen beleid te versterken als de positie van Rotterdam. Uit het onderzoek bleek ook dat de EU als bestuursorgaan impact heeft gehad op het beleid en bestuur in Rotterdam (Sienders, 2005).

Meerdere wetenschappers hebben zich bezig gehouden met de invloed van de EU op specifieke gemeenten en onderdelen binnen die gemeenten. Ook de regio's krijgen bijzondere aandacht in verschillende onderzoeken. Dit vanwege de ontwikkeling van de regionalisering die vooral binnen de Europese Unie een grote rol speelt. Het aantal samenwerkingsverbanden tussen regio's is tot nu toe nog altijd groter dan tussen gemeenten. Ander onderzoek naar de invloed van de EU op gemeenten is gedaan door Jong in 2006. Hieruit bleek dat de invloed van de EU op gemeenten toeneemt. Aangezien de nationale overheid de EU nog niet als prioriteit beschouwt, is het geen voorbeeldfunctie voor gemeenten en nemen gemeenten het Europees beleid nog niet op in hun eigen beleid. Uit het onderzoek bleek ook dat hoe kleiner de gemeente is, hoe minder het belang in wordt gezien van het opnemen van de EU in de gemeentelijke organisatie. Kleinere gemeenten geven als reden dat Europa nog te ver weg is, het nog niet noodzakelijk is en het te veel bureaucratie met zich mee brengt (Jong, 2006).

Uit deze paragraaf kan geconcludeerd worden dat de EU zich steeds meer probeert de richten op de lokale politiek. Dit idee komt voort uit het subsidiariteitsbeginsel. De EU doet dit door middel van meer voorlichting en communicatie. Ook proberen zij het Europees debat te laten voeren via de lokale politiek. Toch blijft de oriëntatie op

gemeenten moeilijk vanwege de afstand en de verschillen tussen gemeenten. Een initiatief is daarom partnerschap, waarbij gemeenten contact hebben met andere Europese gemeenten. Lokale politici zullen waarschijnlijk merken dat de EU steeds meer de lokale politiek probeert binnen te dringen en misschien zelfs taken krijgt opgelegd die te maken hebben met de EU. Uit eerder onderzoek blijkt ook dat de Europese Unie wel degelijk invloed op gemeenten kan uitoefenen en deze invloed ook toeneemt, vooral bij de grotere gemeenten. Via de gemeente krijgen lokale politici ook informatie binnen. Daarbij zullen lokale politici waarschijnlijk ook over de EU geïnformeerd worden. Via de gemeente krijgen zij die informatie die er niet via de media komt. De vraag is wat zij met deze informatie doen en of dat bijdraagt aan hun mening over Europa. Voor lokale politici zou de gemeente als informatiebron ervoor kunnen zorgen dat het negatieve beeld dat de media geven over de EU in twijfel wordt gebracht.

3 ONDERZOEKSMETHODE

In de inleiding heb ik een probleemstelling geformuleerd. De probleemstelling luidde: *‘Hoe kijken lokale politici in Nederland aan tegen de Europese Unie en hoe informeren zij zich hierover?’* In dit hoofdstuk leg ik uit welke vorm van kwalitatief onderzoek ik heb gebruikt, de gefundeerde theoriebenadering, waarbij ook de selectie en werving worden toegelicht evenals de analyse van de onderzoeksresultaten.

3.1 Kwalitatief onderzoek

Om een antwoord te kunnen formuleren op de probleemstelling heb ik gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. De onderzoeksmethode die ik heb gebruikt voor dit onderzoek wordt ook wel gefundeerde theorie-benadering genoemd. Deze is in de jaren zestig ontwikkeld door Glaser en Strauss (Aalberts, 2006) en houdt in dat het onderzoek een theoretische doelstelling heeft waarbij waarneming en analyse elkaar afwisselen. Hoofddoelstelling daarbij is om inzichten ontleend aan persoonlijke ervaringen op een systematische manier te ontwikkelen tot een theorie die inhoudelijk passend is voor het empirisch veld waarop de theorie betrekking heeft (Hijmans & Wester, 2006).

Het verloop van het onderzoek is een cumulatief proces waarbij eerst begrippen worden geformuleerd die, tijdens het verloop, worden aangepast om uiteindelijk tot een definitieve begripsbepaling te komen. Tijdens het onderzoek is de onderzoeker constant bezig met het vergelijken van de uitspraken van de respondenten. In dit onderzoek is dat het vergelijken van de verschillende lokale politici en hun uitspraken. De concepten die hierdoor ontstaan over bepaalde maatschappelijke gebeurtenissen vormen onderling relaties met elkaar. Hieruit wordt een theorie ontwikkeld die bij elke case wordt aangepast. Hoe meer cases worden onderzocht en vergeleken, hoe meer er een consistente theorie ontstaat (Aalberts, 2006).

3.2 Interview

Voor dit onderzoek zijn 16 lokale politici geïnterviewd uit verschillende Nederlandse gemeenten. Deze manier van onderzoek is passend bij het onderzoek naar hoe lokale politici over de EU denken, omdat het erg open is. Daarnaast kunnen de geïnterviewden in eigen tempo en in eigen woorden vertellen wat ze willen (Hansen et al, 1998). Dit is essentieel bij dit onderwerp, omdat het moeilijk is een begin te maken met het vragen over bepaalde onderwerpen. Van tevoren is namelijk niet bekend hoeveel de respondenten weten over het onderwerp. Door middel van een interview kan snel uitgevonden worden welke kennis er is over de EU en aan de hand daarvan kan bepaald worden of er eerst simpele vragen gesteld kunnen worden, over het werk of de gemeente, of gelijk begonnen kan worden met de moeilijkere thema's, zoals de relatie van de gemeente met de EU. Vervolgens kan dan een overzicht verkregen worden van een verschijnsel in een natuurlijke maatschappelijke situatie

(Hijmans & Wester, 2006). Tijdens de interviews ben ik daarom eerst ingegaan op vragen over de gemeente en de functie van de respondent bij de gemeente. Vervolgens zijn vragen aan bod gekomen die te maken hadden met de EU en de gemeente. In bijlage 1 staan de interviewvragen die tijdens het interview voornamelijk zijn aangehouden.

Het interview verloopt niet volgens een bepaalde structuur. Daarom zijn de vragen van de vragenlijst ook niet allemaal of in de juiste volgorde aan bod gekomen. In eerste instantie wordt dan ook in gegaan op de globale ideeën van de respondenten, waarop de interviewer reageert. Zo komen verschillende onderwerpen aan bod waardoor nieuwe inzichten gevonden worden die gebruikt kunnen worden voor interviews later tijdens het onderzoek. Kenmerk van het interview is dan ook dat het informeel is en de respondent de mogelijkheid krijgt om zelf onderwerpen aan de orde te stellen die voor hem of haar belangrijk zijn en gerelateerd zijn aan het thema van het onderzoek (Hijmans & Wester, 2006). Zo hebben bepaalde respondenten ook verteld over onderwerpen die niet op de topiclijst stonden, bijvoorbeeld de Europese Grondwet of de uitbreiding van de EU.

3.2.1 Respondenten

Voor het kwalitatieve onderzoek ben ik het land in gegaan om verschillende lokale politici te interviewen. In totaal heb ik 16 lokale politici geïnterviewd. Deze interviews hebben ongeveer 45 tot 60 minuten in beslag genomen. Met deze politici ben ik in contact gekomen via twee wegen. Enerzijds via het zogenaamde sneeuwbaaleffect, waarbij ik via via aan de contactgegevens van de betreffende respondenten ben gekomen. Anderzijds heb ik via sites van verschillende gemeenten gezocht naar relevante politici voor het onderzoek. Relevant wil hier zeggen dat deze politici als wethouder, raadslid of fractievoorzitter werkzaam waren in de huidige periode, daardoor verbonden waren aan een partij en dat niet meerdere politici in een zelfde gemeente werkzaam waren. Een overzicht van de respondenten is te vinden in tabel 1.

Bij het aantal interviews is onderscheid gemaakt tussen wethouders en raadsleden, waarvan een aantal fractievoorzitters. Ik heb geprobeerd zoveel mogelijk verschillende gemeenten door het hele land te benaderen, waarbij de grote gemeenten, zoals Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Amsterdam buiten beschouwing zijn gelaten. De reden hiervoor is dat ik er van uit gegaan ben dat deze gemeenten op voorhand al een intensere band met de Europese Unie zullen hebben vanwege hun centrale ligging, de relatie met de nationale politiek en de omvang van het bestuursapparaat. Ook ben ik van mening dat er een grotere afstand is tussen kleinere gemeenten en de Europese Unie en in die kleinere gemeenten de lokale politici dicht bij hun bevolking staan.

Ook heb ik geprobeerd een zo groot mogelijke diversiteit aan politieke partijen mee te nemen in de selectie. Partijkleur van de politicus en de ligging van de gemeente kunnen namelijk een belangrijke rol spelen bij de onderzoeksresultaten. Dit bleek ook tijdens het afnemen van de interviews. Ik heb zowel een aantal lokale als landelijke partijen meegenomen. Zoals ik ook eerder de reden aangaf dat er een grotere afstand is tussen kleinere gemeenten en de Europese Unie denk ik ook dat er een grotere afstand is tussen lokale partijen en de Europese Unie. Ook bleek dat er verschillen waren in de antwoorden van politici uit gemeenten gelegen in de randstad en gemeenten gelegen in het noorden of zuiden van het land en gemeenten gelegen vlakbij de grens met Duitsland of België.

Tabel 1: respondenten

Functie	Partij	Gemeente
Raadslid	Leefbaar Almelo	Almelo
Wethouder	GroenLinks	Heemskerk
Raadslid	SP	Wageningen
Fractievoorzitter	D66	Woerden
Raadslid	CDA	Korendijk
Wethouder	VVD	Leidschendam-Voorburg
Raadslid	PvdA	Breda
Fractievoorzitter	SAMEN	Venlo
Raadslid	PLOP	Assen
Fractievoorzitter	GroenLinks	Bergen op Zoom
Fractievoorzitter	D66	Amstelveen
Raadslid	Jouw Amersfoort	Amersfoort
Raadslid	Leefbaar Alkmaar	Alkmaar
Wethouder	Leefbaar Asten	Asten
Raadslid	ChristenUnie	Winschoten
Fractievoorzitter	Stadspartij Doetinchem	Doetinchem

3.2.2 Topiclijst

Tijdens de interviews is de respondenten een aantal vragen voorgelegd over de Europese Unie. In bijlage 1 is de vragenlijst te vinden die in eerste instantie gebruikt is. Later is deze vragenlijst bijna niet meer van toepassing geweest op de interviews en zijn er vragen ontstaan naar aanleiding van eerdere interviews of bleken sommige vragen niet relevant genoeg, omdat er weinig over te zeggen was. Dit heeft er toe geleid dat de vragenlijst bij elk interview anders is geweest en is aangepast.

Aan de hand van de kennis die de respondenten er al over hadden heb ik gekeken naar wat zij van de Europese Unie vinden en wat de doorwerking daarvan is op de gemeente. Hierbij werd gevraagd naar wat zij van de Europese wet- en regelgeving,

die van toepassing is op de gemeente, vinden. Ook heb ik aan de hand daarvan gevraagd wat de taken van Europa moeten zijn, waar moet de EU zich wel mee bezig houden en waarmee juist niet.

Ook ben ik in gegaan op welke manier zij te maken hebben met de Europese Unie en welke rol media daarbij spelen. Zo is de respondenten gevraagd of de EU wel eens terug komt in vergaderingen binnen de gemeente, bij de vorming van stedenbanden of andere projecten en welke informatiebronnen zij gebruiken om zich te informeren over de EU. Aan de hand hiervan is gevraagd hoe het komt dat er een kloof bestaat tussen de burgers en de EU, hoe en wie dit zou moeten veranderen en welke rol zij daar zelf in zouden kunnen of moeten spelen.

Inleidend aan deze onderwerpen ben ik vaak in gegaan op wat zij precies voor de gemeente doen en welke problemen of onderwerpen er op het moment in de gemeente spelen. Zo was het vaak makkelijker voor de respondenten de relatie te vinden met Europese wet- en regelgeving, zoals subsidies en aanbestedingen.

3.3 Analyse

Analyse van dit soort onderzoek vindt plaats door het doen van constante vergelijkingen. Na de interviews is het van belang steeds opnieuw het materiaal te bestuderen en te vergelijken. Al na de eerste interviews heb ik daarom gekeken welke patronen er uit de interviews naar voren kwamen. Hier zijn codes of onderwerpen aan gekoppeld. Dit gebeurde door na het interviewen gelijk met het transcriberen te beginnen en vervolgens met het lezen van het interview. Zo zijn overeenkomstige antwoorden naar voren gekomen die samen werden gevoegd door middel van een bepaalde code. Het proces dat hier heeft plaatsgevonden heet 'open coderen' (Aalberts, 2006).

Volgens Hijmans en Wester is dit proces van open coderen een proces wat langs twee lijnen verloopt. Enerzijds wordt er gezocht naar ordening, de indeling van verschijnselen in soorten, en anderzijds wordt er gezocht naar structuren, het vaststellen van relaties tussen ordeningen, naar patronen in het materiaal (Hijmans & Wester, 2006). Er worden enerzijds bepaalde codes toegekend aan onderwerpen waar lokale politici zich over hebben uitgesproken: welke onderwerpen komen in de data naar voren? Anderzijds wordt er gekeken hoe deze uitspraken samenhangen: welke patronen daarin zichtbaar zijn geworden: hoe hangen deze onderwerpen met elkaar samen?

Voordat ik ben begonnen met het afnemen van de interviews heb ik een aantal thema's opgesteld aan de hand waarvan ik de interviews zou uitvoeren:

- Europa. Wat betekent Europa voor de geïnterviewde en waar denkt hij hierbij aan?

- **Mening.** Hierbij gaat het om de mening die lokale politici hebben ten opzichte van de EU.
- **Mediagebruik.** Hierbij gaat het om de manier waarop lokale politici worden geïnformeerd over de EU door de media en welke media daar een rol bij spelen.
- **Praktijk.** Hierbij gaat het om de mate waarin zij tijdens hun werk bij de gemeente aandacht hebben voor de EU en hoe dit hun standpunten ten opzichte van de EU verandert.

Tijdens het afnemen van de interviews zijn deze thema's, en daardoor ook de vragenlijst, veranderd. De respondenten spraken soms over andere onderwerpen die relevanter waren of konden de vragen moeilijk beantwoorden, waardoor de bovengenoemde thema's niet meer in deze vorm van toepassing waren op het afnemen van de interviews.

Ten eerste werd duidelijk dat de respondenten slechts enige kennis over de EU hadden. Zij zeggen dikwijls dat ze weinig over de EU weten en als er verdiepende vragen over de EU worden gesteld komt er dikwijls geen duidelijk antwoord. De respondenten komen daarnaast alleen af en toe in contact kwamen met de EU via de gemeente. Ik heb gevraagd welke zaken er in de gemeente spelen en of daarbij Europese wet- en regelgeving op van toepassing is. Bij deze vraag kwamen slechts een zeer beperkt aantal thema's naar voren, zoals Europese subsidies en aanbestedingen.

Ten tweede is naar de mening van de respondenten over de EU gevraagd. De insteek was dat de respondenten hun mening zouden geven over de EU in samenhang met de gemeente. Het bleek echter dat de respondenten vaak hun mening gaven over de EU in het algemeen en niet over de invloed ervan op de lokale politiek. Dit kwam omdat zij weinig verbanden zagen tussen hun gemeente en de EU. Uiteindelijk is uit de interviews dan ook duidelijk geworden dat hun mening bijna niet gebaseerd is op de ervaring die lokale politici hebben binnen de politiek, maar op algemene kennis zoals andere burgers die ook (kunnen) hebben: zij doen vooral kennis via algemene media op.

Ten derde is mediagebruik een thema in de interviews geweest. Het onderzoek was in eerste instantie voor een groot deel gebaseerd op de rol van de media. Na enkele interviews bleek echter dat de respondenten niet expliciet over de media spraken, omdat zij vaak andere thema's belangrijker vonden of weinig over de media te zeggen hadden. Bovendien bleek dat de media geen grote rol als informatiebron speelden. Respondenten kwamen alleen zijdelings via algemene media met de EU in aanraking. Hoewel zij ook specialistische media noemden, zeiden ze die nauwelijks te gebruiken.

Ook de gemeente en de partij fungeerden als informatiebron voor lokale politici, maar ook hier waren de respondenten nauwelijks specifiek over.

Tenslotte bleek dat de respondenten in de praktijk vaak weinig te maken hebben met de EU, dus dat hun standpunten niet aan de hand hiervan kan worden geformuleerd. De respondenten konden de koppeling van de EU met de lokale politiek moeilijk maken. De antwoorden bij de respondenten komen bij dit thema dan ook vooral overeen met eerdere antwoorden die bij de andere thema's zijn gedaan.

Op basis van deze uitkomsten heb ik nieuwe overkoepelende thema's ontwikkeld die gebaseerd zijn op de uitspraken van de respondenten

- Contact met de EU. In welke mate heeft de respondent contact met de EU? Dit kan zowel via de gemeente als buiten de gemeente om zijn.
- Mening. Welke mening hebben de respondenten over de EU en in hoeverre spelen die contacten daar een rol bij?
- Informatievoorziening. Hoe worden de respondenten geïnformeerd over de EU? Dit is zowel via de media als via de gemeente. En speelt deze informatievoorziening een rol bij het vormen van een mening?

Tijdens dit onderzoek en het afnemen van de interviews zijn er naar aanleiding van de bovengenoemde thema's twee lijnen zichtbaar geworden. Enerzijds waren er verschillende contacten te onderscheiden tussen lokale politici en de EU. Deze relatie met de EU bestaat ten eerste uit weinig contact en contact buiten de gemeente om, dus door vakantie of werk. Ten tweede bleek dat er wel concrete contacten bestonden tussen lokale politici en de EU in de vorm van Europese subsidies, Europese aanbestedingen en stedenbanden. Anderzijds hadden de lokale politici een uitgesproken mening over de EU. In eerste instantie vinden zij de EU positief voor Nederland. Vervolgens vinden zij de EU ook een orgaan dat vooral een slechte beeldvorming heeft, ver van hen af staat, geldverslindend, tijdrovend, onduidelijk en bemoeizuchtig is. Het bleek uiteindelijk dat de informatievoorziening, en dan vooral via de media, een grotere rol speelde bij het vormen van een mening over de EU dan de contacten die er tussen de EU en lokale politici waren.

4 RESULTATEN: CONTACTEN MET DE EU

4.1 Inleiding

Uit de interviews komt een duidelijke lijn naar voren. Enerzijds zeggen de meeste politici dat zij de EU belangrijk vinden voor een land als Nederland, maar anderzijds kunnen zij het belang ervan niet aangeven voor de gemeente en zien zij de EU als een bestuurslaag die te ver van hun af staat en waar zij dan ook nauwelijks mee te maken hebben in directe zin. Het belang dat de respondenten aan de EU hechten komt aan de orde in hoofdstuk 5, evenals de mening die zij hebben ontwikkeld als lokaal politicus door de momenten waarop zij wel contact hebben gehad met de EU.

Lokale politici hebben weinig contact met de EU blijkt uit de interviews. Toch zijn er een aantal concrete contacten waarbij lokale politici met de EU te maken krijgen, direct of indirect. In dit hoofdstuk zullen die contacten aan bod komen.

4.2 Weinig contact met de EU

De lokale politici zeggen dat ze weinig direct met de EU te maken hebben. Vaak hebben zij er geen direct belang bij denken ze zelf. Ze weten dat Europese regels en wetgeving van belang zijn, maar daar komen ze niet direct mee in aanraking. Lokale politici zeggen dat ze veel zaken onder ogen krijgen, en zijn zich er wel van bewust dat er in de EU veel gebeurt en dat dat invloed heeft op hun werk, maar dat betekent niet dat ze zich er echt mee bezig houden of er veel van weten. Veel lokale politici zeggen niet precies te weten welke Nederlandse politici in het Europees parlement zitten, tenzij het iemand uit de eigen partij of de eigen gemeente is. Voor veel lokale politici is de EU een ver-van-hun-bedshow. Zo zegt een wethouder over het direct contact met Brussel:

‘Maar als je nou zegt van een gemeente als de onze, ga jij ook wel eens naar Brussel om te lobbyen, dan is mijn oprechte antwoord nee. En ik zou eerlijk gezegd ook niet precies weten waarvoor. Anders dan dat ik uiteraard belangstelling heb voor bepaalde subsidiestromen, maar dan ben je misschien kansrijker om dat in een iets grotere entiteit te belobbyen, dus [met de] provincie.’
(i6,p12)

Behalve dat de EU ver van hen af staat zeggen de lokale politici ook niet het idee te hebben dat zij invloed hierop uit kunnen oefenen. Zij zien dit echt als een aparte instantie die iets anders voor de burgers kan betekenen dan de gemeente zelf. Lokale politici zeggen zelf meer contact te hebben met hun inwoners dan welk ander bestuursorgaan dan ook. In raadsvergaderingen wordt de EU dan ook niet behandeld. De politici kunnen niet aangeven wat de relatie is tussen de gemeente en de EU:

‘Kijk, ik ben het hoogste bestuursorgaan als gemeenteraad, maar ja ik ga niet over de Europese Unie. Het enige wat ik kan doen is mijn contacten die ik heb bij mijn

partij gebruiken of aanspreken. Stel dat ik zeg goh ik ben toch wel benieuwd hoe dat in Europa zit, dan kan ik via mijn partij de juiste mensen benaderen, maar ik heb niet het idee dat ik er echt invloed op kan uitoefenen.’(i7,p13)

Maar niet alleen is het zo dat lokale politici zeggen dat ze als gemeente weinig invloed op de EU uit kunnen oefenen. Ook zeggen zij dat ze het idee hebben dat individuele gemeenten ook voor de EU niet belangrijk zijn. Dit blijkt bijvoorbeeld uit bepaalde regio’s in Nederland die meer subsidie van de EU krijgen, omdat zij worden aangezien als achterstandsgebied. Die gemeenten worden dan vergeleken en gelijk gesteld aan Oost-Europese landen die wel een achterstand hebben. In de zogenoemde achterstandsgebieden in Nederland wordt er dan alleen gekeken naar zaken als de bereikbaarheid en de bevolkingsdichtheid, zaken die lager scoren dan in andere gebieden in Nederland, maar die niet voor een achterstand zorgen in Oost-Europese landen. Hieruit blijkt voor de lokale politici dat de EU niet goed genoeg weet welke problemen er in welk gebied zijn en daardoor niet voldoende interessant zijn. Waarom zouden zij zich dan zelf wel in de EU verdiepen, buiten de zaken waar zij wel mee te maken hebben? Een raadslid uit een achterstandsgebied zegt:

‘Alleen wat de EU daar nou in principe mee heeft, ik denk niet dat zij....ik denk niet dat zij het enige reet interesseert van wat er hier op lokaal niveau gebeurt. Ik heb veel meer het idee dat zij gewoon van boven af de regie voeren en zo weinig mogelijk...’(i9,p10)

Zoals hierboven al bleek kunnen lokale politici vaak niet zeggen wat precies het verband is tussen de gemeente en de EU. Pas als ze vertellen over bepaalde projecten waar zij in de gemeente mee bezig zijn kunnen zij zich vaak wel iets herinneren van Europese regelgeving en kunnen zij de Europese subsidies en regels noemen die dan van toepassing zijn. Dat zijn dan ook vaak de enige contacten waar bij er sprake is van contact met de EU. Maar vaak zijn raadsleden en wethouders hier niet intensief mee bezig. Zij zeggen hiervoor een ambtelijk apparaat te hebben die dit allemaal uit zoekt. Raadsleden zeggen vaak dat ze slechts een controlerend orgaan zijn en het dus overlaten aan het college. Bij sommige gemeenten zijn er zelfs speciale ambtenaren aangenomen die zich bezig houden met die Europese subsidies en regel- en wetgeving:

‘Maar op het moment als wij denken dat er iets te halen valt, dan noemen wij in één adem: ‘geacht college we gaan ervan uit dat u daarvoor ook subsidies gaat halen in Den Bosch, in Den Haag, maar ook in Brussel’. Dus wij zien het wel ergens als een bron waar mogelijk geld te halen is, maar verder gaat dat op dit moment niet.’(i10,p5/6)

‘En daarom zei ik toen je zei: ‘ja ik kom u interviewen’, toen dacht ik: ‘nou ik doe altijd wel mee als iets aan mij gevraagd wordt, maar ik zie niet zo goed wat ik kan toevoegen aan dit onderwerp, omdat die relatie hier gewoon niet echt bestaat. En of ik dat nou jammer vind of niet, dat doet er eigenlijk niet toe, maar het is er gewoon niet. Dan praten we nu al een uur over iets wat er niet is.’ (i6,p14)

Opvallend is dat de respondenten niet alleen de EU noemen als orgaan dat ver van hun af staat. Hierboven bleek eerder al dat lokale politici menen dat zij zelf het dichtst bij de burger staan. Maar dit geldt niet alleen als het om de EU gaat. Eigenlijk spelen de provincie en de landelijke politiek op bepaalde momenten ook een kleine rol in hun gemeentelijke beleid. Zij zeggen dan ook dat het niet vreemd is dat Europa daardoor ook geen grote rol speelt:

‘En Waarom [staat de EU ver van lokale politici af]? Omdat ik ook niets met de provinciale staten heb, of de provincie....we krijgen wel blaadjes binnen van de provincie en ik lees het door, maar verder heb ik niet zoveel met de provincie. Maar ook de gevestigde politieke partijen hebben niet zoveel met de provincie en landelijk alleen als de landelijke verkiezingen zijn, want al die landelijke coryfeeën komen hier dan kaartjes uitdelen enzo... Dus waarom Europa wel?’ (i12,p3)

De geïnterviewde lokale politici blijken dus in eerste instantie weinig contact te hebben met de EU. Ze weten dat er bepaalde wet- en regelgeving is en er bepaalde subsidies te halen vallen, maar verdiepen zich er niet in, omdat dit vaak gedaan wordt door speciaal aangestelde ambtenaren. Hierdoor kunnen zij zelf geen verband leggen tussen de gemeente en de EU en ook denken dat ze als gemeente geen invloed kunnen uitoefenen op de EU en andersom de EU ook geen interesse in de afzonderlijke gemeenten heeft. Bovendien staan de landelijke bestuursorganen ook ver van hun af, dus waarom Europa dan niet?

4.3 Informatievoorziening

Net als ‘gewone burgers’ worden lokale politici ook vrijwel altijd door de media geïnformeerd als het gaat om de EU. Dit is vaak het belangrijkste contact voor lokale politici met de EU. In eerste instantie gebeurt dit dan ook via media als televisie, internet en kranten. Lokale politici zeggen niet speciaal op zoek te gaan naar specifieke onderwerpen of informatie over de EU, maar lezen slechts wat er toevallig in de krant staat of op televisie komt. Als ze daar geen tijd of behoefte aan hebben slaan ze dat over:

‘Ik lees twee kranten, ik kijk de televisie, ik heb de radio. Dat zijn de andere media en daarnaast heb ik internet gewoon thuis op de computer en hier gewoon bij de

gemeente waar ik via internet dus dingen ontvang. En alle nieuwsbrieven die ik over Europa krijg, krijg ik digitaal.’(i2,p3)

De enige manier waarop lokale politici zeggen op een andere manier te worden geïnformeerd over de EU dan de ‘gewone burger’ is via de partij. Via de partij zijn er vaak bladen die aandacht schenken aan Europa. Ook zeggen veel lokale politici via hun partij aangesloten te zijn op digitale nieuwsbrieven en bulletins die uit Europa komen. Daarnaast zijn er ook de vakbladen die af en toe in gaan op Europa. De VNG, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten besteedt bijvoorbeeld aandacht aan Europese zaken en wijst vooral op subsidiemogelijkheden. Daarnaast is er het vakblad Binnenlands Bestuur, wat vrijwel door de meeste politici wordt gelezen en waar regelmatig wordt in gegaan op de EU. Maar wat betreft politiek speelt toch vooral de partij de grootste rol bij de informatievoorziening:

‘Als politicus lokaal krijg je dat [informatievoorziening] eigenlijk niet anders dan de anderen. Het enige wat je nog als politicus lokaal hebt, is het landelijke netwerk van de eigen partij waardoor je via de partij-bladen nog wel eens ziet wat partijgenoten in Brussel aan het doen zijn of in het Europese Parlement. Maar qua bron is er geen ander alternatief dan voor de rest van de inwoners.’(i6,p13)

Lokale politici zeggen dat deze informatie die zij krijgen via de media en de partij geen grote rol speelt bij hun werkzaamheden bij de gemeenten. De informatie die ze verkrijgen is vaak vanwege politieke interesse of omdat er toevallig iets over in de krant staat of op de televisie komt. Maar ook aan de informatie vanuit bijvoorbeeld de provincie wordt weinig of geen aandacht besteed. Als politici informatie krijgen van de provincie, lezen ze het alleen als er een stukje over hun gemeente in staat. Zo is dat ook met Europa, maar omdat daar volgens hen nooit iets relevant in voor komt wat met hun gemeente te maken heeft, wordt er niet expliciet naar informatie gezocht:

‘[Bij beleidsplannen] ga je kijken van welke Europese stukken kan ik daar even snel over vinden die daar iets over zeggen. Maar om nou te zeggen van: ik ga structureel in de voorbereiding van de vergadering kijken of daar ook nog een relatie met Europa is, neeIk heb niet een punt van nou dat heb ik in mijn favorieten staan van mijn internet explorer. Als ik dat aanklik dan kom ik bij de Europa pagina en van daaruit weet ik de weg wel te vinden. Nee, dat zeker niet.’(i10,p6)

Net als ‘gewone burgers’ worden lokale politici dus voornamelijk geïnformeerd over de Europese Unie via de media. Zij zoeken informatie niet speciaal op. Wel worden zij, in tegenstelling tot de burger geïnformeerd via de partij en politieke vakbladen. De informatie die zij krijgen is vaak niet van toepassing op hun werkzaamheden bij de gemeente.

4.4 Europese Aanbestedingen

Lokale politici noemen Europese aanbestedingen het grootste raakvlak van hun werk met de EU. In de gemeenten moeten de meeste zaken aanbesteed worden. Dit betekent dat bepaalde overheidsuitgaven die boven een bepaald bedrag komen moeten worden aanbesteed, zodat ieder bedrijf een eerlijke kans heeft om het project te mogen uitvoeren. Iedere gemeente heeft hiermee te maken en heeft verschillende projecten, voornamelijk bouwprojecten, die aanbesteed moeten worden. Ook gaat het vaak om de zorg, het openbaar vervoer of energie. Een wethouder zegt:

‘Bij de WMO, hulp in de huishouding, moest Europees aanbesteed worden. Nou dan kom ik even met Europa in aanraking, want in dat proces dan denk ik, hé hoe zat dat ook al weer, hoe gaat het aanbestedingstraject.... En dan kom je even in aanraking, en je kijkt in de uitvoering als wethouder, met Europa. Wat Europees aanbesteed moet worden, bepaalde regels staan erin en dan denk ik hé dat is handig.’(i2,p7)

De meningen over de Europese aanbestedingen zijn verdeeld. Er zijn politici die zeggen het goed te vinden dat deze vorm van regelgeving er is. Dit omdat zo alle bedrijven een kans krijgen mee te dingen naar overheidsopdrachten. Vaak is het namelijk zo dat gemeente al jaren lang hetzelfde product afneemt bij hetzelfde bedrijf. Bovendien kun je op deze manier de beste kwaliteit voor de laagste prijs krijgen:

‘Nou in dit geval vind ik het....nou ik vind het goed dat je op die manier het beste product voor de laagste prijs krijgt, daar is het voor bedoeld. Ik vind het ook goed dat je niet altijd automatisch een opdracht geeft aan de firma x of y, omdat je dat al 10 jaar doet.’(i6,p2)

Europese aanbestedingen worden niet altijd als positief gezien. Veel lokale politici zeggen dat er veel nadelen aan deze regelgeving zit:

- Ten eerste levert het veel administratief werk op. Ambtenaren zijn veel tijd kwijt aan het schrijven van aanbestedingsopdrachten. Er komen verschillende aanbiedingen binnen die je door moet spitten en waar je een keus uit moet maken. Hierbij is het van belang dat je precies weet wat je wilt en met al deze leveranciers moet om de tafel worden gezeten. Bovendien is het aanbesteden iets van de laatste paar jaren en hebben veel gemeenten het nog niet onder de knie en waardoor het aanbesteden niet geheel volgens de regels gaat.
- Ten tweede zorgt de privatisering van veel sectoren ervoor dat de kwaliteit achter uit gaat. Marktpartijen spelen veel meer een rol, waardoor de kleinere bedrijven geen kans krijgen en veel mensen hun werk kwijtraken.
- Ten derde is Europa niet nodig geweest bij het maken van zo'n aanbestedingsregel. Dit had ook onderling geregeld kunnen worden.

- Ten vierde leidt Europees aanbesteden niet altijd tot minder kosten, omdat vaak de goedkoopste wordt gekozen, wat niet altijd de beste oplossing is. Het kan zelfs tot meer kosten leiden.
- Als vijfde en laatste is het een nadeel dat niet meer de eigen lokale producent op een project kan worden gezet. Een raadslid zegt hier over:

‘Ja, dit soort grote projecten worden natuurlijk allemaal Europees aanbesteed en we willen natuurlijk dat je je lokale aandeel daarin kan zetten en je lokale elektriciens en dat kan vaak niet meer en dat is juist zo jammer.’(i15,p2)

Voor veel respondenten is het Europees aanbesteden de belangrijkste manier om met Europa in aanraking te komen. Iedere gemeente heeft hier wel mee te maken als het gaat om grote projecten. Sommige lokale politici vinden deze Europese wetgeving goed, omdat het zorgt voor positieve concurrentie tussen bedrijven. Veel respondenten zien deze richtlijn echter als negatief, omdat het geen kans geeft aan kleinere bedrijven, veel administratieve rompslomp met zich mee brengt en het soms juist tot extra kosten leidt.

4.5 Europese subsidies

Een andere manier waarop respondenten zeggen wel eens met de EU in aanraking te komen is als het gaat om subsidies. Veel gemeentelijke projecten kunnen worden gesubsidieerd door de EU. Dit gebeurt vaak bij culturele projecten en projecten rondom de ruimtelijke ordening. De EU wil het stedelijk aanzicht en het cultuurhistorische aspect van gemeenten zo veel mogelijk proberen in stand te houden. De respondenten zeggen vaak niet bekend te zijn met welke Europese subsidies aangevraagd kunnen worden. Er zijn namelijk veel verschillende subsidies. Dit wordt voornamelijk uitgezocht door speciale ambtenaren die daarvoor in de gemeente zijn aangesteld. Soms zijn deze ambtenaren voor meerdere gemeenten tegelijk aangesteld, omdat het weinig oplevert om als kleine gemeente een speciale ambtenaar daarvoor te hebben. Europese subsidies kunnen vaak sowieso beter per regio aangevraagd worden, omdat je als regio sterker staat dan als gemeente alleen. Zo kan er meer geld gekregen worden, omdat je doel is om het subsidiegeld te gebruiken voor een groter gebied of een groter aantal mensen. Een raadslid uit een kleine gemeente zegt:

‘Maar dat je dan ziet dat je alleen niet bijvoorbeeld een ambtenaar kan aanstellen die Europese regelgeving daardoor binnen onze eigen gemeente bekijkt. Dus we hebben daar ook weer met die drie gemeenten [waarmee samen gewerkt wordt, WR] iemand aangesteld om echt te kijken naar Europese subsidies en projecten waar we ons bij aan kunnen sluiten en dat betaalt zich dan in ruime mate terug. We moeten dus samenwerken om sterker te staan.’(i15,p2)

Subsidies leveren een gemengd beeld op bij de respondenten. Respondenten zeggen Europese subsidies vaak positief te vinden, omdat zij, ten eerste, als gemeente zelf het vaak niet kunnen ophoesten om bepaalde projecten alleen te financieren. Vaak wordt de drempel lager om de stap tot een bepaald project te nemen wanneer er bepaalde subsidies zijn die daarbij kunnen helpen. Ten tweede zeggen lokale politici Europese subsidies positief te vinden, omdat het Nederlandse geld dat in de EU gestoken wordt op deze manier weer terug komt naar Nederland:

‘Maar wij kunnen er toch onze centen vandaan halen. Nederland stopt er ook zo veel geld in, in de EU, dus dat is de enige manier om het weer een beetje terug te krijgen.’(i9,p3)

Aan de subsidies zitten volgens de lokale politici ook negatieve kanten. Ten eerste is subsidies verlenen eigenlijk het rondpompen van geld. Eerst betaalt Nederland geld aan de EU en vervolgens komt het weer terug en wordt het Europees geld genoemd. Dit zou ook als marketingtool van de EU gezien kunnen worden, om zichzelf zo kenbaar te maken. Ten tweede worden er veel te veel eisen aan subsidies gesteld. Het is vaak een lange weg en meestal moet je eerst voorfinancieren. Als achteraf blijkt dat de subsidie dan niet beschikbaar wordt gesteld voor de gemeente, is dat eigenlijk weggegooid geld en kan het project niet af worden gemaakt. Ten derde worden bepaalde gebieden in Nederland door de EU als achterstandsgebied beschouwd en daardoor vergeleken met Oost-Europese ontwikkelingslanden als het gaat om subsidies. Een raadslid uit zo’n achterstandsgebied zegt:

‘We kunnen er veel subsidies van[daan] halen, ook via andere bestuurslagen maar ik denk wel ook dat het mee heeft geholpen dat wij bijvoorbeeld gelden voor twee projecten hebben binnengehaald doordat je dit gebied bent met die specifieke kenmerken en dat de Europese Unie daarin geen onderscheid maakt tussen Oost-Europa en bijvoorbeeld een achterstandsgebied in Nederland en dat je daardoor zeg maar toch meer geld binnen kunt halen, ja.’(i15,p3)

Lokale politici komen dus in contact met de EU zodra er bepaalde projecten gefinancierd kunnen worden door middel van subsidies. De respondenten hebben weinig te maken met deze subsidies, omdat dit vaak wordt uitgezocht door speciale ambtenaren die vaak per regio zijn aangesteld. Per regio is het vaak mogelijk meer Europese subsidie binnen te slepen. Voordeel van de subsidies is dat gemeenten niet alles zelf hoeven te financieren en er weer geld terugkomt vanuit Europa. Nadeel is dat er veel geld wordt rondgepompt, er veel eisen aan gemeenten worden gesteld en bepaalde gemeenten als achterstandsgebieden worden aangezien.

4.6 Stedenband

Veel respondenten zeggen dat hun gemeente een stedenband heeft met een andere Europese gemeente. De stedenband met Europese gemeenten zijn vaak goed voor de gemeente, zowel de eigen gemeente als de partnergemeente. Meestal is er een stedenband met een Oost-Europese gemeente in Polen of Tsjechië. Samenwerking berust op een aantal zaken.

Ten eerste is er de bestuurlijke uitwisseling. De gemeenten onderling wisselen kennis en ervaring uit over hoe er in de gemeente wordt bestuurd en hoe zij bepaalde zaken aanpakken, zoals het water en het groen:

‘In het begin was er al met elkaar vrijblijvend praten en leuke dingen doen. Later is dat veranderd in een bij elkaar in de keuken kijken. Hoe richten jullie je gebied in en hoe ga je hier om met duurzaam bouwen? Hoe ga je hier om met sociale problemen, met asielzoekers, nou allemaal dat soort onderwerpen komen dan ter sprake en dan gaan we ook daar kijken en de ideeën over nemen.’(i4,p4)

Ten tweede gaat het vaak om culturele uitwisseling: de gemeenten leren de cultuur van elkaar kennen. Zo ontstaat er een wederzijds begrip. Dit gebeurt voornamelijk door uitwisseling van scholen en evenementen. Als er sportactiviteiten worden georganiseerd komen inwoners uit partnersteden naar Nederland en andersom, en zo is dat ook bij bijvoorbeeld muziek-evenementen en andere activiteiten die in de gemeenten plaatsvinden:

‘Ik zie [dat] dan inderdaad met sporten bijvoorbeeld. Wij hebben de run, dat is 100 kilometer en die hoort ook bij de wereldbeker-kwalificatiewedstrijden. Nou, dan komen de Poolse jongens hier ook heen en die gaan ook lopen en die vinden onderdak hier en andere verenigingen, kleine organisaties uit Polen, die doen ook mee. En dat is hartstikke leuk. Vandaar dat je dan toch de bevolking krijgt die daar spontaan in mee doet.’(i15,p8/9)

Als derde en laatste berust de samenwerking op ontwikkelingssamenwerking. Gemeenten die een band hebben met een Oost-Europese gemeente zorgen vaak dat de samenwerking in de partnergemeente de welvaart bevordert door bijvoorbeeld het aanleggen van gemeentelijke faciliteiten en het doneren van afgedankte goederen. Lokale politici vinden dat als je iets kunt doen voor die gemeenten uiteindelijk ook de welvaart in Nederland zelf omhoog gaat:

‘Die solidariteit met die steden, nou we hebben gewoon heel veel dingen.....als hier de vrachtwagens voor het storten van het afval worden afgeschreven, nou dan kan je daar nog makkelijk tien jaar mee rijden, maar het is dan de welvaartsstaat

dus die dingen kunnen dan daar heen, dus het is gewoon ook een kwestie van dat je zonder aalmoezen, dat je gewoon dat soort dingen doet.’(i9,p6)

Een aantal respondenten noemt de stedenband vooral ceremonieel van aard, waarbij de besturen van de gemeenten elkaar vaak bezoeken als er een belangrijke gebeurtenis is en een gezellige tijd beleven. Bepaalde dingen, zoals het zoveel jarig bestaan, worden dan gevierd en bijvoorbeeld de stadssleutel wordt uitgewisseld. Hoewel de stedenbanden vaak berusten op verschillende soorten samenwerking, zeggen de respondenten dat de EU hierbij vaak geen rol speelt. Het berust vooral op particuliere initiatieven en de stedenband is vaak al ontstaan voordat het land zelf in de EU kwam. Soms worden er door de EU wel subsidies verleend. Bij de inwoners van de gemeente wordt al helemaal geen connectie gelegd tussen de partnergemeente en de EU:

‘[De stedenband] gaat uit van privé-personen. Dat gaat uit van scholen, dat gaat soms uit van verenigingen en dan zul je zien dan is er altijd wel één persoon die de contacten wel heel strak in stand houdt.....Dus in die zin zijn er wel degelijk een aantal mensen vanuit de gemeente betrokken bij een land elders, maar of dat nou, met in het achterhoofd het EU-besef is, dat vraag ik me af.’(i10,p11)

De respondenten zeggen wel te merken dat er in de partnergemeente dingen veranderen door Europa wanneer zij er een aantal keer zijn geweest. Vaak bezoeken lokale politici de partnersteden bij bepaalde gelegenheden. Zo heeft de EU in bepaalde gemeenten gezorgd voor groeiende welvaart wat voornamelijk wordt geaccentueerd door EU-borden. De partnergemeenten zijn dan ook vaak enthousiaster over de EU dan Nederland:

‘Moet je kijken met een hoop Europese steun hebben we een groot aantal flatgebouwen, dat was in 98, ja 98 ben ik geweest een groot aantal flatgebouwen van nieuwe daken voorzien. Nou dan zitten wij hier te lachen, maar later realiseer je, want dat is natuurlijk het denken waar wij in zitten, die mensen hebben jarenlang lekkende daken op die flats gehad, omdat ze gewoon de poen niet hadden om het te repareren. Dankzij Europa is dat geld er nu wel en hebben die mensen nu allemaal prachtig nieuwe daken boven hun mooie flatgebouwen die daar stonden en die hebben misschien voor het eerst in tien jaar een droog huis. En dan denk ik van hé, als dat nou Europa doet, begrijp ik dat die Tsjechen zeggen: goh kijk eens hoe positief Europa voor ons [heeft] uitgewerkt. Want dankzij Europa zijn er fondsen beschikbaar die onze straten weer repareren en die onze monumentale gebouwen weer op laten knappen.’(i2,p19)

Een aantal respondenten vertelt dat er in hun gemeente twijfel bestaat over de stedenband, omdat de functie ervan voor de gemeente niet echt duidelijk was of is. Zij weten dan ook niet precies wat de stedenband inhoudt. Voor kleine gemeenten geldt

dat er goed gekeken moet worden niet alleen naar wat het kost, maar ook wat het opbrengt, want vaak gaat er geld in zitten. Het is vaak zo dat maar een klein groepje mensen zich er mee bezig houdt. Een aantal respondenten vindt dan ook dat als je iets goeds wilt doen wat betreft ontwikkelingssamenwerking, dan kan dat ook door geld te storten aan een goed doel. Voor gemeenten die geen stedenband hebben worden stedenbanden vooral als plezierreisjes gezien voor politici, die daar de omgeving bezoeken en gezellig met elkaar de tijd doorbrengen. Een wethouder van een kleine gemeente zegt:

‘Nou we hebben, maar dat was al, we hebben een relatie met een gemeente in Duitsland, maar dat is eigenlijk slapende. Dus we hebben niet echt banden met andere Europese gemeenten. Nog niet direct behoefte aan, het kost ook tijd en je moet er in investeren en een kleine gemeente heeft natuurlijk een klein apparaat dus dan is het ook wel lastig om aan dat soort dingen aandacht te besteden, qua tijd, maar ook qua financiën uiteraard.’(i14,p5)

Veel gemeenten in Nederland hebben dus een stedenband met een Europese gemeente, vooral in Oost-Europa. Uit de interviews blijkt dat deze stedenbanden vooral berusten op bestuurlijke uitwisseling, culturele uitwisseling of ontwikkelingssamenwerking. Veel respondenten noemen de stedenbanden dan ook vooral ceremonieel van aard en hebben vaak niets te maken met de EU, maar berusten meer op particuliere initiatieven. Wel zorgt Europa ervoor dat er in de partnersteden goede ontwikkelingen plaatsvinden, waardoor de respondenten merken dat hun partnersteden vaak enthousiaster zijn over de EU. Vanwege de onduidelijke relatie met de partnerstad wordt de stedenband in veel gemeenten in twijfel getrokken. Vaak is er te weinig geld voor en vinden gemeenten dat ontwikkelingssamenwerking ook op een andere manier kan plaatsvinden. Ze zien stedenbanden meer als plezierreisjes voor politici.

4.7 Contact buiten de gemeente om

Buiten hun werkzaamheden voor de gemeente om zijn er verschillende manieren waarop lokale politici in aanraking komen met de EU. De respondenten noemen dan voornamelijk hun werk buiten de gemeente en vakanties. Ten eerste hun vakgebied. Buiten de gemeenteraad of het college hebben de respondenten vaak nog een baan. Daarbij komen ze soms vaker met de EU in aanraking, omdat ze voor werk naar het buitenland moeten of ze voor een internationaal bedrijf of organisatie werken. Hier zien deze respondenten het voordeel van de EU duidelijker naar voren komen dan tijdens hun werkzaamheden voor de gemeente. Bijvoorbeeld doordat productiemiddelen makkelijker tussen landen vervoerd kunnen worden en arbeidskrachten makkelijker en vaak goedkoper uit het buitenland gehaald kunnen worden. Ook blijkt dat respondenten tijdens hun werk merken dat er Europese subsidies worden gegeven voor bepaalde projecten, bijvoorbeeld voor studenten die in

een ander Europees land willen studeren. Een raadslid die buiten de gemeente als accountmanager werkt en voor simpel werk arbeiders uit het buitenland moet halen zegt:

‘Wij hebben een aantal hele grote producties elk jaar die wij dan nauwelijks meer in Nederland of in België kwijt kunnen. Zulke specialistische producties waar je heel veel handjes [nodig hebt]. Dat zijn zeg maar hele simpele bewegingen, er moet ergens iets in gedraaid worden, een heel simpel iets. Iedereen kan het, maar Nederland is één, te duur en twee, de arbeidskracht [ontbreekt]. Ze willen gewoon niet. Nou, nu hebben we dan in Polen een bedrijf gevonden die dat voor ons doet.’(i5,p11)

Ten tweede is er de vakantie. Ook wethouders en raadsleden gaan in Europa op vakantie en komen dan in aanraking met de EU. Zij zeggen dat hen dan het meest opvalt dat er de gezamenlijke munteenheid is en de grenzen die open zijn. Door de EU hebben ze de mogelijkheid snel en makkelijk door de EU te reizen zonder dat er douane van pas komt. Ook kan overal met dezelfde munt betaald worden en hoeft er niet veel moeite gedaan te worden om te wisselen. Een wethouder zegt:

‘Maar je kan ook, laat maar zeggen denken van hé, ik kan lekker met mijn auto met caravannetje er achter rijden, ik hoef niet meer voor de grenzen te wachten, ik kan in één keer door rijden en ik kom in Frankrijk op een camping aan, ik haal mijn bankpasje tevoorschijn, ik ga naar Leclerc in Frankrijk en ik laad mijn auto vol met boodschappen, met mijn eigen bankpas, tiktiktiktik, klaar. Dat heeft met de monetaire unie te maken en dat hoort ook bij Europa. Banken, centrale banken maar ook andere banken hebben afspraken met elkaar gemaakt dat mijn pasje met mijn geld net zoveel waard is in Frankrijk, Griekenland of weet ik veel waar in Europa.’(i2,p12/13)

Buiten hun werkzaamheden bij de gemeente om komen lokale politici dus ook met de EU in aanraking. Dit gebeurt voornamelijk via hun werk. Naast de gemeentewerkzaamheden hebben zij vaak nog een baan. Bij het contact met Europa dat ze hierbij hebben merken zij dat transport makkelijker gaat en arbeidskrachten beter te krijgen zijn door de EU. Naast hun werk hebben zij vooral te maken met de EU als het gaat om de Euro en de open grenzen waar zij veel van merken als ze op vakantie gaan.

4.8 Conclusie

Uit dit hoofdstuk blijkt dat er weliswaar weinig contact is tussen lokale politici en de EU, maar dat er toch een aantal concrete contacten bestaan. Voor de meeste lokale politici is de EU een ver-van-hun-bedshow en hebben zij er geen direct belang bij, vinden ze zelf. Zij kunnen daardoor geen verband leggen tussen de gemeente en de

EU en denken dat zij weinig invloed kunnen uitoefenen. Uit de interviews blijkt echter wel dat wanneer er specifieke projecten of zaken aan de orde komen die in de gemeente spelen, lokale politici vaak wel zaken op kunnen noemen die te maken hebben met de EU. Lokale politici komen op grofweg vijf manieren in aanraking met de EU.

Ten eerste is er de informatievoorziening. Lokale politici worden over de EU geïnformeerd voornamelijk door de media, zoals ook bij de ‘gewone burgers’ het geval is. Daarnaast krijgen zij echter ook via de politiek, en dan voornamelijk vanuit de partij, nieuwsbrieven of vakbladen die de EU behandelen.

Ten tweede zijn er de Europese aanbestedingen. Dit gaat om grote projecten die aanbesteed moeten worden. Het Europees aanbesteden wordt door lokale politici als negatief ervaren, omdat het geen kansen geeft aan kleinere en lokale bedrijven, het veel meer administratie oplevert en daardoor vaak meer kost dan opbrengt. Positief is dat alle bedrijven zo een kans krijgen om een project te mogen uitvoeren.

Ten derde zijn er de Europese subsidies. Europese subsidies zijn vaak niet bekend bij lokale politici, omdat hier vooral de ambtenaren mee werken. Veel respondenten noemen de subsidies positief, omdat zij zelf vaak niet bepaalde projecten alleen kunnen financieren. Bovendien komt er zo weer geld terug naar Nederland, want Nederland betaalt veel aan de EU. Dit wordt overigens ook als negatief gezien, omdat hier volgens veel respondenten sprake is van het rondpompen van geld. Andere negatieve kanten aan subsidies is dat er veel eisen worden gesteld aan gemeenten en dat veel gemeenten in Nederland, voornamelijk in het noorden, als achterstandsgebieden worden aangezien.

Ten vierde zijn er stedenbanden die veel Nederlandse gemeenten aangaan met andere Europese gemeenten. Deze zijn vaak gebaseerd op bestuurlijke uitwisseling, culturele uitwisseling en ontwikkelingssamenwerking. Bovendien zijn ze vaak ceremonieel van aard. Hoewel de gemeente vaak de officiële schakel is tussen de steden, wordt de uitvoering vaak door particulieren gedaan. De EU heeft daar dan ook nauwelijks iets mee te maken en veel stedenbanden worden ter discussie gesteld, omdat de functie ervan niet duidelijk is.

Tenslotte is er, buiten de gemeente om, vaak contact met de EU door middel van het vakgebied van de respondent of door middel van vakanties die in EU-landen worden gehouden. Op deze manieren komen lokale politici buiten de gemeente in contact met de EU. Voordelen zijn een gezamenlijke munt, open grenzen, eenvoudige distributie en goedkopere en efficiëntere arbeidskrachten.

Uit dit hoofdstuk is vooral op te merken dat lokale politici niet in staat zijn de EU in verband te brengen met de gemeente. Zij weten dat er bepaalde wet- en regelgeving van belang is, zoals de subsidies en de Europese aanbestedingen, maar hier houden zij zich niet mee bezig. Gevolg van de contacten die er met de EU zijn, is dat er een gemengd beeld is ontstaan onder lokale politici van de EU. Het volgende hoofdstuk gaat hier verder op in. In dat hoofdstuk zal echter blijken dat deze bovenstaande contacten hebben geleid tot een bepaalde mening die lokale politici hebben ontwikkeld over de EU. Enerzijds zien zij wel het belang van de EU in voor Nederland als geheel, maar anderzijds hebben de contacten ook geleid tot een beeld van de EU dat onduidelijk, verafstaand, geldverslindend en tijdrovend is.

5 RESULTATEN: MENINGSVORMING OVER DE EU

5.1 Inleiding

Zoals in het vorige hoofdstuk al min of meer naar voren kwam, is het zo dat lokale politici naar aanleiding van bepaalde contacten die er zijn met de EU, een bepaalde mening vormen over de EU. Uit deze ervaring blijkt dat zij negatief of juist positief tegen deze bestuurslaag aan kijken. In dit hoofdstuk zal blijken dat de respondenten de EU belangrijk vinden voor een land als Nederland, maar dat er ook vooral veel negatieve kanten aan de EU zitten die zij vooral als lokale politicus ervaren.

5.2 Het belang van de EU

De meeste respondenten zeggen de EU een belangrijke bestuurslaag te vinden en deze zou niet mogen verdwijnen. Daarbij hechten zij vooral belang aan de EU voor Nederland als land. Nederland staat sterker als onderdeel van de EU. Over de gemeente wordt niet gesproken als het gaat om het belang van de EU. Wel wordt vaak de gemeente als voorbeeld gegeven als het gaat om sterker staan binnen een bepaald gebied. Een raadslid zegt ook:

‘Je ziet samenwerkingsverbanden tussen gemeenten. En heel veel mensen zeggen dan, ja dan komt er toch een keer een herindeling. Nou, dat is onzin. Juist door samen te werken wordt je sterker. Dat is bij de Europese landen natuurlijk ook. Je kan niet meer zeggen hier is de grens, stoppen, hier stoppen onze verantwoordelijkheden.’ (i5,p5/6)

De respondenten menen dat Nederland als klein land de EU nodig heeft om zich verder te ontwikkelen en om staande te blijven tussen alle grote(re) landen. De EU is voor Nederland vooral belangrijk als het gaat om de economie, grensoverschrijdende problemen en vrede tussen de landen in Europa. Een wethouder die zichzelf een Europeaan noemt zegt:

‘Als je Europeaan bent dan vind ik, dan ben ik wel iemand die Europa uitdraagt. Discussies vinden niet zo vaak plaats maar als ik in discussie over Europa ben dan ben ik dus iemand die Europa verdedigt. Want ik vind dat je, nou wat ik net al zei in het begin, het een ontkenning is dat Nederland zonder Europa kan en dat dat gewoon eigenlijk Europa ook gemaakt heeft wat Nederland voor een deel geworden is. Nou dat houd ik de burgers voor.’ (i2,p4)

5.2.1. Economisch belang

Lokale politici zeggen dat de EU belangrijk is voor de economie. Ten eerste bevordert het de concurrentiepositie met mogendheden als Rusland, China en de Verenigde Staten. De respondenten zijn van mening dat Nederland het niet alleen kan. Nederland is te klein en bovendien is Nederland niet meer zo machtig in de EU als een aantal

jaar terug. Pas door de EU krijgt ook Nederland erkenning in de wereld. Europa heeft gezorgd voor het welvaartsniveau dat er nu is in Nederland. Dat had Nederland alleen niet kunnen bereiken, omdat daar goede contacten voor nodig zijn. Nederland heeft die contacten met andere landen juist door de EU. Ook zorgt de EU ervoor dat er een efficiëntere productie kan zijn, in plaats van steeds maar verder groeien, met als gevolg de milieuproblemen die er ontstaan. Een raadslid zegt:

‘Kijk bedrijven opereren internationaal, de media opereren internationaal. Met internet kun je, met een klik is iets aan de andere kant van de wereld, zit je daarmee te chatten of neem je kennis van wat er ergens anders gebeurt....Je moet zeg maar in grote verbanden organiseren wil je inderdaad gelijke gesprekspartner zijn met de microsfts van deze wereld. Daar kan een nationale overheid niet meer op hun niveau, met dat soort organisaties, internationale organisaties onderhandelen en daar heb je gewoon de Europese Unie voor nodig en als je dat ontkent dan lijkt me dat heel erg schadelijk.’(i7,p18)

Ten tweede creëert de EU volgens de respondenten werkgelegenheid voor inwoners door de grenzen open te gooien, waardoor vooral in de Oost-Europese landen de economie en welvaart stijgen wat een positieve doorwerking heeft op Nederland zelf. Voorbeeld hierbij zijn de Poolse arbeiders die naar Nederland komen. Op deze manier worden beide landen geholpen, Polen hebben werk en Nederland blijft niet met arbeid zitten. Door de mobiliteit die binnen Europa is ontstaan kan men werknemers overal vandaan laten komen. Veel respondenten zeggen het goed te vinden dat er veel gedaan wordt aan de economie en welvaart in de armere landen van Europa. Zij zien grote veranderingen ten opzichte van een aantal jaar geleden. Zo zijn er oude rioleringen vervangen, elektriciteitskabels verdwenen en betere wegen aangelegd. Dit wordt vaak aangeduid met borden langs de kant van de weg die aangeven dat het mogelijk is gemaakt door de Europese Unie. Een respondent zegt:

‘Als je kijkt hoe, wat sinds Polen zeg maar bij de Europese Unie zit, bijvoorbeeld Danone. Ik kom vaak bij Danone, maar hoeveel dat zij daar leveren, dus mensen hebben daar geld gekregen, hebben arbeid, wij brengen daar arbeid, zij krijgen daar geld voor. Zij kopen daar weer spullen voor. En je ziet dat de arbeid of de werkgelegenheid bij bijvoorbeeld Danone hier in Nederland sterk gestegen is doordat Polen erbij gekomen is.’(i5,p11)

5.2.2 Grensoverschrijdende problemen

Lokale politici noemen de EU als bestuurslaag die kan ingrijpen als het gaat om grensoverschrijdende problemen. Problemen houden niet op bij de grens. Het gaat hierbij om verschillende grensoverschrijdende problemen.

Ten eerste is er milieu. Respondenten noemen vooral voorbeelden van vervuilde lucht en vervuild water. Lucht waait over grenzen heen en water stroomt over grenzen heen. Als ieder land daarvoor zijn eigen regels zou opstellen wordt er niets aan gedaan om milieuproblemen op te lossen. Een aantal respondenten zijn van mening dat dit zelfs op wereldniveau moet worden aangepakt. Een raadslid zegt:

‘Milieu vind ik ook heel belangrijk, want ik bedoel wij kunnen hier in Nederland wel heel strenge wetgeving maken over milieu, maar als over de grens heel veel last van vervuiling is dan hebben wij daar ook last van. Dus dat vind ik ook wel belangrijk.’(i11,p3)

Ten tweede is er de veiligheid. Veel respondenten zijn van mening dat veiligheid ook Europees aangepakt moet worden. Het gaat daarbij dan om regels voor migratie en terrorismebestrijding. Enerzijds vinden zij dat migratie moet worden tegen gehouden door de EU-grenzen. Als het ene land ja zegt tegen een vluchteling, moet een ander land niet zeggen van kom maar binnen. Anderzijds vinden zij wel dat Nederland zelf de regels met betrekking tot vluchtelingen op moeten kunnen stellen, omdat niet in elk Europees land dezelfde situatie is. Als het gaat om terrorismebestrijding kan de EU er volgens de respondenten voor zorgen dat de landen gezamenlijk beleid voeren:

‘Nou, ik vind in ieder geval het integratieverhaal met vluchtelingen, of veiligheid of terrorisme, dat vind ik ook grensoverschrijdend. Dat moet je gewoon echt in overleg doen. En dat geldt vooral voor integratie van vluchtelingen. Als wij tegen onze vluchtelingen zeggen van ‘je mag hier niet’ en ze gaan uiteindelijk toch ergens ander heen, ja dat moet je eigenlijk in Europees verband afspreken.’
(i11,p2/3)

Ten derde is er verkeer. In een aantal landen sluit het snelwegetraject niet op elkaar aan. Volgens de respondenten kan de EU ervoor zorgen dat verkeer zonder problemen van het ene naar het andere land kan. Voordeel hierbij is dat de grenzen tussen de landen zijn verdwenen. Ook trein- en vliegverkeer op elkaar aansluiten kan het reizen makkelijker en sneller maken. Maar niet alleen gaat het om het aanleggen en aansluiten van mogelijkheden met betrekking tot verkeer tussen de EU-landen. Ook moeten de verkeersregels overal hetzelfde zijn, wil je dit verkeerstraject Europees regelen. Dit is niet altijd even makkelijk, omdat het bijvoorbeeld moeilijk is een Duitser van 140km per uur in eens 120 km per uur te laten rijden. Toch zegt een raadslid:

‘In het ene land mag je wel op een rotonde rijden als fietser en in een ander land niet, nou goed, dat brengt een heleboel verwarring. In Engeland rijden ze nog links en hier rijden ze rechts. Zo zie je dat ze nog heel veel dingen moeten stroomlijnen totdat dat duidelijk is voor alle Europeanen.’(i4,p15)

5.2.3 *Vrede*

Lokale politici zeggen dat de EU belangrijk voor het tegenhouden van oorlogen tussen de Europese landen. De EU zorgt ervoor dat er in Europa al meer dan 50 jaar geen oorlog is gevoerd. Voor die tijd was er om de zoveel jaar wel oorlog tussen de landen. De vrede is een drijfveer waaruit samenwerking is ontstaan. Door de vredesbanden aan te houden is de kans kleiner dat landen elkaar aanvallen:

‘Nou dat ik vind, dat Frankrijk en Duitsland met elkaar in vrede leven, naast elkaar en een verdrag met elkaar hebben en zich als de dragers van Europa voelen, bij wijze van spreken. Het is altijd geweest onder de Gaulle, onder Adenauer, noem maar op. Altijd voorgaande regeringsleiders. Ja dan denk ik bij mezelf van nou jongens dat zegt wat. Dat waren landen die van oorsprong in de historie altijd wel met elkaar aan het bakkeleien waren.... Ze hebben verdragen met elkaar afgesloten. Ze praten eerst met elkaar voordat ze het doen bij wijze van spreken. En dan hoeft je het niet telkens met elkaar eens te zijn, maar ze zijn in gesprek.’ (i2,p12)

Naast de afnemende kans op oorlog tussen de landen zeggen de respondenten ook dat de samenwerking leidt tot meer begrip voor elkaar. Landen zijn anders over elkaar gaan denken, minder vijandig. Daarbij komt ook dat de inwoners van de verschillende landen vaak een ander Europees land bezoeken als ze op vakantie gaan. Dit levert een hele andere kijk op de verschillende culturen die er binnen Europa bestaan:

‘...dat als mensen elkaar leren kennen, ook anders over elkaar gaan denken. Want dat is met Europa gebeurd. De Fransen zijn natuurlijk heel anders over de Duitsers gaan denken toen ze met elkaar in contact kwamen, minder uit vijandigheid. En Nederlanders, wij gaan, 60% gaat naar Frankrijk met vakantie nog steeds en naar andere landen. Europa maakt het mogelijk dat we door heel Europa kunnen reizen. Als mensen erbij komen en je leert elkaar kennen en met elkaar spreken, dan krijg je dus dat mensen heel anders, veel genuanceerder denken om dingen op te kunnen pakken en die dingen dan zelf kunnen zien en kunnen beleven, dan krijgen ze ook een heel ander beeld van de Nederlanders bij wijze van spreken.’ (i2,p9)

5.2.4 *Samenvattend*

In deze paragraaf is duidelijk geworden dat lokale politici veel belang hechten aan de Europese Unie voor Nederland. Nederland is een klein land en heeft de EU daarom nodig om sterker te staan in de wereld. Economisch is de EU van belang, omdat het zorgt voor een goede concurrentiepositie ten opzichte van Rusland, China en de VS en daardoor ook Nederland economisch sterker staat. De EU zorgt voor een efficiëntere geregelde economie. Economisch gezien zorgt de EU er ook voor dat de armere landen in Oost-Europa mee kunnen komen in de ontwikkelingen. Hier is de

welvaart sinds de EU flink gestegen en door de grenzen open te gooien zijn er veel arbeidsplaatsen in het westen opgevuld, wat ook de westelijke economie weer ten goede komt. Tevens is de EU van belang als het gaat om grensoverschrijdende problemen, zoals veiligheid, milieu en verkeer. De verantwoordelijkheden hiervan houden niet bij de grens op en de EU kan ervoor zorgen dat er overal een zelfde wetgeving bestaat, waardoor problemen beter opgelost kunnen worden. Tenslotte is de EU van belang voor de vrede in Europa. Sinds de samenwerking, is er al geen oorlog meer geweest en hebben landen steeds meer wederzijds begrip voor elkaar gekregen.

5.3 Negatieve aspecten van de EU

Naast het belang van de EU voor Nederland, zeggen de meeste lokale politici ook negatief naar de EU te kijken. Het bestuursorgaan wordt vooral gezien als traag werkende, bemoeizuchtige, geldverslindende en onduidelijke organisatie. Vooral als lokale politicus ervaren ze deze problemen, omdat zij er op een andere manier mee te maken hebben dan de ‘gewone burger’.

5.3.1 Beeldvorming

Lokale politici zeggen dat de beeldvorming rond Europa erg negatief is en een verkeerd beeld geeft van wat er daadwerkelijk in de EU speelt. Het is te eenzijdige informatie, ieder medium probeert zijn eigen kleur mee te geven en de voordelen van de EU worden niet goed belicht. Ook gaat de berichtgeving te veel over de personen en te weinig over de inhoud, terwijl dat volgens de respondenten wel zou moeten gebeuren. Maar omdat men de personen van de EU nauwelijks kent, is er ook niets over hun te melden. Daardoor is de EU ook niet interessant voor burgers. Zij nemen de informatie die in de media staat klakkeloos over en weten niet waar het precies over gaat. Hierdoor raken zij in de war. Dit is ook de reden dat de EU door de burgers vaak als negatief wordt ervaren. En als er eenmaal een beweging in de media wordt losgemaakt, dan is dat weer moeilijk terug te draaien:

‘Ja de negatieve kant is dus dat wij nog steeds Europa vertalen met bureaucratie. En blijkbaar zijn wij, de Europeanen, niet in staat om dat in te kaderen. Brussel, Brussel, Brussel, alsof er een groot monster zit die alles opeet, iedere nationale beweging meteen wegvreet bij wijze van spreken en ik moet alles eerst aan Brussel vragen. In plaats van dat Beatrix bij wijze van spreken de baas is in Nederland, als je dat zou kunnen zeggen, dan is Brussel de baas in Nederland. Dat is het beeld dat geschapen wordt.’(i2,p5)

Sommige respondenten zeggen dat dit niet alleen aan de media ligt. Ook de politiek zelf heeft hier een grote rol in. De media worden nu eenmaal gevoed door mensen, in Nederland en Europa, door iedereen die met Europa te maken heeft en de media maken daar een vertaalslag van. Dat de media dat dan op hun eigen wijze invullen

wordt de media niet kwalijk genomen. Dat is in principe hun taak. Als er één iemand iets zegt wordt dat gelijk overgenomen door de media, en vervolgens wordt het als waar aangenomen door de burgers:

‘En ik zeg wel eens ‘le journal est un monsieur’, dus de krant is als het ware een meneer. Dat is iemand, dat is één persoon die zegt dat, maar als je dan de impact ziet van die persoon, van zijn uitspraken. Als er in de Telegraaf of in de Volkskrant of het NRC wat staat, dan nemen de mensen dat soms aan als een soort evangelie, als een soort waarheid.’(i4,p8)

Sommige respondenten zeggen dat het ook wel te wijten is aan de media zelf dat de beeldvorming zo slecht is. In deze tijd hebben de media het erg moeilijk en proberen ze zich te richten op een zo groot mogelijk publiek. Daardoor zijn ze vaak uit op berichtgeving die negatief is en natuurlijk vooral interessant. Daar past Europa niet in. De media zijn daarom erg belangrijk bij het verbeteren van de beeldvorming rond Europa. Voorstanders van Europa zouden als eerste de media moeten benaderen om hen te beïnvloeden een andere boodschap uit te zenden. Lokale politici zeggen dat er veel moet veranderen aan de informatie over de EU. De informatie moet niet veel meer worden, want dan is er te veel informatie voor de burger, maar wat er nu is zou beter georganiseerd moeten worden. Berichtgeving zou meer toe moeten spitsen op de inhoud in plaats van de vorm, meer belichten wie er in de EU zitten en wat zij doen en te laten zien wat de EU brengt en in hoeverre dat belangrijk is voor de burgers. Zo wordt de EU ook positiever overgebracht en zou de houding van de mensen ten opzichte van de EU ook kunnen veranderen en positiever worden. Media moeten meer de voordelen belichten:

‘Als je bijvoorbeeld, ik heb ooit eens een kop van een krant gezien, ‘de Polen komen’, nou dat zegt al genoeg. Dat is hetzelfde als toen ze ooit zeiden ‘de Russen komen’, in de jaren tachtig....Dat is negatief.... Belicht nou eens de voordelen ervan.’(i5,p14)

De respondenten doen verschillende suggesties over de media om Europa interessanter te kunnen maken voor de burger. Televisie en krant zouden meer aandacht aan Europa moeten besteden, bijvoorbeeld door middel van voorlichting. Aan de burger moet men laten zien, niet op een truttige manier, wat Europa doet en hoe ze met bepaalde belangrijke zaken en problemen omgaan. Ook de mogelijkheden moeten worden belicht, in plaats van de nieuwe regeltjes en wetten die niets toevoegen. Een respondent noemt zelfs een NOVA Europa Vandaag dat naast het NOVA Den Haag zou kunnen bestaan. Er gebeurt namelijk ook in Europa heel veel. Andere respondenten vinden dat Europa ook met eigen kanalen en publicaties zou moeten komen:

‘Als je naar de Nederlandse tv kijkt dan heb je iedere avond NOVA Den Haag, maar dan zie je wat er in het Nederlandse parlement gebeurt en je ziet eigenlijk nooit wat er in het Europees parlement gebeurt...Wat Europa allemaal aan belangrijke zaken doet dat zie je eigenlijk nooit. Er staat dan bijvoorbeeld een heel klein stukje in de krant of dat soort zaken. Dus ik denk dat mensen dat ook niet weten. Ik zou bijvoorbeeld wel een NOVA Europa vandaag willen. Dat mensen ook weten wat daar gebeurt zeg maar.’(i11,p3/4)

Andere respondenten zeggen deze oplossingen niet de juiste te vinden. Juist die actualiteitenprogramma's zijn voor de meeste burgers niet te volgen. Het moet juist populairder gemaakt worden. En dat zou kunnen door middel van de populaire programma's waar veel mensen naar kijken. In deze programma's wordt nu al nauwelijks aandacht besteed aan Europa:

‘Als je Hart van Nederland pakt bijvoorbeeld, een actualiteitenprogramma. Die zoeken situaties in het land op en dan ligt het toch weer dicht bij de burger. Je kunt daarover discussiëren, of dat nou wel de belangrijke berichten zijn, maar los daar van merk je wel dat het mogelijke kijkdichtheid heeft en er kijken best veel mensen naar. En op zo'n soort manier zou je best nog Europese zaken onder de aandacht kunnen brengen. En ik denk dat je daarmee wel wat zou kunnen winnen.’(i14,p11)

Lokale politici vinden dus de beeldvorming rond de EU erg negatief. De informatie is te eenzijdig en gaat nauwelijks over de inhoud. Media belichten alleen de negatieve kanten en maken het ingewikkeld voor de lezer en kijker, waardoor de EU niet interessant is. Enerzijds wijten de respondenten dit aan de media zelf, omdat zij een groot publiek willen bereiken. Hierdoor richten media zich vooral op sensatie. Anderzijds wijten de respondenten de negatieve beeldvorming aan de politici. Zij reiken tenslotte de informatie aan. Informatievoorziening zou kunnen veranderen door meer toe te spitsen op inhoud en door te laten zien wat de EU doet. Dit zou door actualiteitenprogramma's kunnen gebeuren die er nu ook zijn voor de nationale politiek of door het betrekken van de EU in populaire programma's die door veel mensen worden bekeken.

5.3.2 Afstand

Lokale politici zeggen dat de EU te ver van hen af staat. Tussen de gemeente en de EU zitten ook nog de provincie en het rijk. Zij hebben niet direct met de EU te maken, denken zij zelf. Veel regelgeving wordt eerst omgezet naar nationale regelgeving en daarna pas krijgen zij het te zien. Er zitten te veel stappen tussen, waardoor minder wordt beseft dat Europa in eerste instantie iets besloten heeft. Europese logo's of verwijzingen zijn dan niet in de regelgeving te vinden, omdat ze door de nationale overheid worden uitgegeven. Het beseft dat er op Europees niveau iets besloten wordt

zal volgens lokale politici eerder bij ambtenaren bestaan, omdat zij eerder direct contact hebben met de EU door wet- en regelgeving. Ambtenaren worden in gemeenten vaak aangesteld om zich hiermee bezig te houden. Voor lokale politici staat vaak ook de provincie ver van hun af. De omvang die zij wel kunnen begrijpen is die van de aangrenzende gemeenten, omdat die samenwerking vaak leidt tot een omvang van enkele duizenden inwoners. Dit aantal is volgens de respondenten aannemelijk om te besturen en hierbinnen voelen de mensen zich prettig:

‘Op de een of andere manier zie ik de Europese regelgeving en al die informatie erom heen, ja niet als de context waarbinnen ik werk, dus ik heb er niet mee te maken, er is geen directe link. Dus het is altijd via, dan wel de provincie, dan wel de nationale politiek of zelfs allebei de stappen daartussen nog zelfs. Dus tegen die tijd dat wij ermee te maken krijgen, realiseren wij niet meer dat ergens een paar stappen terug een Europese Unie daar ooit iets van gevonden heeft.’(i7,p14)

Net als bij lokale politici zeggen de respondenten dat de EU ook te ver bij de burgers vandaan staat. Burgers zijn vaak ook inhoudelijk gezien al nauwelijks bij landelijke politiek betrokken, behalve als er verkiezingen zijn, en weten ook niet wat de provincie precies voor hen doet. Nederlandse politici in Europa zijn niet bekend en door de afstand doet de EU niets relevant voor de inwoners op een directe manier. Dat idee krijgen de burgers. Burgers zijn alleen bezig met wat er in hun directe omgeving gebeurt. Volgens lokale politici voelen burgers zich pas prettig bij een bestuurslaag die klein is, vandaar dat er ook stadsdeelraden zijn ontstaan in de grote steden. Bovendien zijn mensen nu niet meer alleen bezig met primaire behoeften, zoals in de jaren vijftig, het begin van de EU, het geval was tijdens de wederopbouw. Mensen hebben nu de kans om zich over kleine dingen in hun omgeving op te winden. Over de kloof tussen de burger en de EU zegt een raadslid:

‘Ja, we hebben hier een NIMBY-effect, not in my own backyard, dus waar lopen mensen warm voor? Dat is iets wat zich heel dicht bij hen afspeelt. Vooral op plaatselijk niveau, en ook op landelijk niveau, bestaat 80%, 90% van de dingen waarvoor ze warmlopen of waarvoor ze hier naar het stadhuis komen of waarvoor ze mij benaderen of waarvoor ze andere raadsleden benaderen, dat is in hun buurt, wat in hun gezichtsveld zich onttrekt en afspeelt en dat gaat om scholen voor de kinderen, of de scholen dichtbij zijn, of het gaat om hun straat of de aantrekkelijkheid van de wijk...Ik zeg altijd er zijn 3 v’s die belangrijk zijn, dat is verkeer, viezigheid en veiligheid. Dat zijn de drie dingen waarvoor de gemiddelde burger zijn schoenen aantrekt en zich warm loopt. En dan moet dat zich nog heel dicht in de buurt afspelen.’(i4,p10)

De respondenten zeggen dat zij het moeilijk vinden de EU dicht bij de burger te brengen. Respondenten vinden dat, door de afstand, de nationale overheid het beste de

taak van de EU op zich kan nemen en er ook voor moet zorgen dat de burger goed geïnformeerd wordt over wat er binnen de EU speelt. Lokale politici denken dan ook niet dat burgers van lokale politici verwachten dat zij zich bezig houden met Europa, maar dat deze zich alleen bezig houden met de zaken die voor de inwoners relevant zijn. De gemeente is hier ook te klein voor en kan moeilijk de schakel zijn tussen de burger en de EU. Het lobby-werk en het contact houden met Europa kan daardoor beter gedaan worden door bestuurslagen die daar dichterbij in de buurt staan. Bovendien vinden lokale politici het moeilijk iets over te brengen waar ze zelfs nog maar nauwelijks van overtuigd zijn:

‘Overigens staan we nog maar aan de vooravond van dat politici iets overbrengen aan de burger. Ik zie dat nog niet zo. Ik zou willen dat het wel zo was....maar de burger heeft, met alle respect, ook niet altijd het niveau om, die gaat niet in een zaaltje zitten van vertel ons nu maar eens iets over Europa. Nee, die gaat eerst vertellen wat er allemaal mis is in zijn wijk en wat er allemaal nog moet gebeuren. Dat krijgen we eerst te horen. Nou pas als je dat geruimd hebt...als het vertrouwen er weer is, dan komt er misschien ruimte om dit soort dingen ook eens een keer....zo van er speelt een bepaalde thematiek, daar willen wij graag uw volksvertegenwoordiger in zijn, maar ik zeg u wel dat wij ook met Europa rekening hebben te houden. Nou, zoiets kan ik me daarbij voorstellen. Maar daarvan zie ik op dit moment, niet alleen in mijn eigen gemeente, maar ook elders, weinig initiatief. Ik zie het nog niet echt georganiseerd van de grond komen.’(i10,p13)

Lokale politici vinden dus dat zij als bestuurslaag ver van Europa af staan. Zij hebben niet direct met de EU te maken. Veel wet- en regelgeving komt via de nationale overheid bij de gemeente terecht. Vervolgens houden vooral de ambtenaren zich er mee bezig. Ook vinden lokale politici de provincie ver van hun af staan. Regio's binnen de provincie kunnen zij zich beter voorstellen. Volgens lokale politici staat ook de EU te ver van de burgers af. Nederlandse politici in Europa kennen zij niet en zij weten niet wat de EU voor hen betekent. Belangrijker voor hen is wat er in hun directe omgeving gebeurt. Zij verwachten dan ook van lokale politici dat die zich hiermee bezig houden. Lokale politici zien zich dan ook niet als schakel tussen de inwoners en de EU.

5.3.3 Onduidelijk, tijdrovend en geldverslindend

Lokale politici zeggen dat de EU voor hen vaak onduidelijk is en vooral niet overtuigend. Dit komt omdat de EU gewoon te groot is geworden. De doelstellingen en de zichtbaarheid van die doelstellingen zijn veel te abstract geworden, waardoor men het niet meer begrijpt en bang is voor wat er gaat gebeuren. Dit geldt voor lokale politici, maar ook voor de burgers. Ten eerste is er de Europese wet- en regelgeving. De respondenten zijn vaak niet bekend met de algemene Europese wet- en

regelgeving. Alleen als het gaat om bepaalde projecten waarbij specifieke wet- en regelgeving van belang is hebben zij ermee te maken en weten zij er het één en ander over. Zij willen het voornamelijk lezen als het relevant is. Bovendien gaat de informatie te snel en is het moeilijk bij te houden wat er allemaal aan nieuwe wetten en regels verschijnt. De onduidelijkheid geldt ook voor de Europese grondwet. Dit is onduidelijk geformuleerd en geeft niet precies aan wat het inhoudt. Ten tweede is er de vertegenwoordiging. Behalve de wet- en regelgeving is ook de vertegenwoordiging in de EU erg onduidelijk. De Nederlandse burger heeft dezelfde belangen in Nederland en in Europa, maar die belangen worden in de twee bestuurslagen vertegenwoordigd door verschillende politici. Dit zou volgens de respondenten anders geregeld moeten worden. Zo worden ook de politici in Europa bekender voor iedereen. Ten derde is er de overvloed aan informatie. Er zijn veel stukken over Europa die overal en nergens op internet staan. Het is lastig om deze stukken te vinden, maar ook om te lezen. Bepaalde dossiers over de EU zijn voor politici al te dik en moeilijk om door te lezen. Je kunt dan ook niet verwachten dat de burgers die daar nauwelijks ervaring mee hebben dat wel doen:

‘...als je iedere dag naar je werk gaat en je zit niet in politiek en je zit niet internationaal en weet ik het allemaal. Je gaat gewoon naar je baas toe en je gaat daar aan het werk, dan weet je niet wat er Europees speelt, dan weet je niet wat je baas te maken heeft met Europese aanbestedingen en dat soort zaken. Behalve als je in de aanbestedingsregeling zit, dan denk je ow, zit dat zo. Ja, ik weet ook niet alles over de wetgeving.’ (i13,p14/15)

Die onduidelijkheid zou volgens lokale politici verbeterd kunnen worden door meer heldere informatie en een duidelijke scheiding aan te geven tussen gemeente, provincie, rijk en Europa. En daarbij aan te geven wat deze bestuurslagen doen en wat dat voor de mensen betekent. Het onderwijs zou daar bijvoorbeeld een grotere rol in kunnen spelen:

‘Misschien moet er ook meer op de lagere school aan gedaan worden. In het onderwijs, omdat dat gewoon goed is. Op een wat ontspannendere wijze. Want het gaat niet door het alleen in de krant te lezen, met plaatjes. We zijn eruit. Waaruit? Wat is het verdrag en wat staat erin. Schengen, dat zal wel iets met grenzen te maken hebben.’ (i12,p5)

Mede door de onduidelijkheid zeggen lokale politici zich ook weinig in de EU te verdiepen, omdat het te tijdrovend is. Vaak brengen lokale problemen al werk genoeg met zich mee. Dit is voor hen ook het belangrijkste. Ze willen iets doen voor de lokale gemeenschap. Daarom zijn ze de lokale politiek in gegaan. Maar ook de burgers zelf hebben er volgens de politici geen tijd voor. Zij werken de hele dag, komen 's avonds thuis, gaan voor de televisie hangen en willen ontspannen. Zij hebben dan geen

behoefte meer om zich nog in de EU te verdiepen. Over het tijdgebrek zegt een wethouder:

‘Als ik voor mezelf spreek, moet ik zeggen dat ik er ook vaak niet aan toe kom. Je hebt zoveel dingen waar je zelf al mee bezig bent en in onze situatie ben je ook maar een parttime wethouder in principe, dus daarnaast heb je nog een andere baan, een deel van de week. Dus je hebt je handen al vol. Dus ik heb sowieso al niet veel tijd, maar ik heb er ook niet zo’n behoefte aan moet ik zeggen.’(i14,p7)

Lokale politici zeggen de EU niet alleen onduidelijk en tijdrovend te vinden, maar ook een geldverslindend orgaan. Als politici zien zij vaak wat voor geld er in om gaat en dit brengt veel negatieve beelden bij hen op. Zij spreken vooral over de verhuizing tussen Straatsburg en Brussel die vooral veel geld kost. Dit loopt in de miljoenen euro’s per jaar en dit is volgens hen niet nodig. Zij vinden het ook logisch dat hierdoor de burgers negatief tegen de EU aan kijken:

‘Ik denk sowieso dat dat gewoon, maar ook gewoon hoe daar met geld, wat een geldverspilling het is, door dat verhuizen van Straatsburg naar Brussel en weer terug. Je kunt de mensen, als je hier zit, de mensen met een minimum inkomen toch niet aan het verstand brengen, dat dat zoveel moet kosten, terwijl die mensen hier moeten zeuren of ze toeslag mogen krijgen, omdat hun koelkast kapot is of weet ik veel wat.’(i9,p11)

Maar niet alleen zeggen de respondenten dat er veel geld verspild wordt aan deze verhuizing. Ook andere zaken binnen de EU kosten veel geld. Zo gaat er veel geld naar landbouwsubsidies, vooral in Engeland, is er te veel geld op een verkeerde manier besteed aan dingen waar het niet voor bedoeld was, bijvoorbeeld sociaal zwakkere personen of natuurgebieden en betaalt Nederland gewoon te veel aan Europa, zowel als land als per inwoner:

‘Ik geloof dat we per hoofd van de bevolking iets van 250 euro per jaar betalen, dus ik betaal per jaar ongeveer 1000 euro aan het parlement, één gezin. Aan Europa. Dat kan wel wat minder.’(i2,p6)

De EU is voor de lokale politici en voor de burgers dus te onduidelijk en vooral niet overtuigend. De Europese wet- en regelgeving is vaak niet bekend, gaat te snel en de vertegenwoordiging in Europa is onduidelijk. Tenslotte is er te veel informatie in de vorm van dossiers, die niet allemaal doorgelezen kunnen worden. Deze onduidelijkheid zou verbeterd kunnen worden door een meer heldere scheiding aan te geven tussen de verschillende bestuurslagen. De EU is voor de politicus nu te tijdrovend. De respondenten willen iets doen voor de lokale gemeenschap en hier hebben zij hun handen al vol aan. Tenslotte vinden de respondenten de EU een

geldverslindend orgaan. Veel geld gaat verloren aan onbelangrijke zaken. Bovendien betaalt in Nederland de burger gemiddeld veel te veel.

5.3.4 Bemoezuchtig

Lokale politici zeggen dat de EU zich te veel met allerlei zaken bemoeit. De EU is niet voor alle terreinen nodig. Sommige relaties kunnen landen zelf onderhouden zonder dat daar de EU regels en wetgeving voor moet opstellen. Europese wet- en regelgeving is vaak te gedetailleerd. De EU bemoeit zich te veel met lokale problemen die in de gemeente spelen en waarvoor juist de lokale politiek er is om die regels op te stellen, omdat zij het dichtst bij de burger staan en het beste de problemen herkennen. De EU moet zich volgens de respondenten niet bezig houden met parkeerplaatsen, bouwwerkzaamheden of speeltuintjes in de gemeente. Dit vinden mensen juist irritant. Een raadslid zegt:

‘Nou, ik denk dat je zeg maar zaken moet regelen op een zo laag mogelijk niveau, zo dicht mogelijk bij de burger, en Europa zou zich in feite bezig moeten houden met dingen die je op nationaal niveau niet kunt regelen. Dan praat je over bestrijding van criminaliteit of grensoverschrijdende milieuproblematiek, over dat soort zaken, interne markt en zeg maar, zo’n Europa zou zich niet bezig moeten houden bijvoorbeeld met het wel of al dan niet beesten willen inenten op het moment dat zij geteisterd worden met één of andere ziekte.’(i3,p10/11)

Europese wet- en regelgeving moet volgens lokale politici gaan over grensoverschrijdende problemen waar de lokale politiek zelf niets aan kan doen. De regels moeten abstract zijn, zodat bepaalde landen of gebieden er een eigen invulling aan kunnen geven. Volgens de respondenten is autonomie ook nodig om als bestuurslaag goed te functioneren. Ook moet de EU volgens de respondenten niet te veel binnen de nationale politiek dringen. De nationale overheid moet dit goed in de gaten houden en zorgen dat zij niet alle regelgeving aan Europa overlaten. Nederland moet dan ook zelf kunnen bepalen waar zij het Europees geld aan uitgeeft en aan welke gebieden. De nationale overheid heeft hier het beste zicht op en weet waar de problemen zich afspelen:

‘...Je moet zorgen dat lokaal en landelijk ook een heleboel dingen als het ware zelf bepaald kunnen worden en dat gaat van klein tot groot. Dus je moet de mensen niet een heleboel dingen afnemen. En als je dat niet doet dan zal ook de negativiteit voor Europa wel blijven denk ik dan. Je moet niet teveel afdalen naar allerlei details. Maar Engeland dat is natuurlijk een totaal ander land en dat moet je zo kunnen houden. Ja die mensen houden van tradities en soms is het één groot openluchtmuseum. Nou dat moet je niet allemaal willen veranderen in Europa.’(i4,p12)

Lokale politici vinden dus dat de EU zich te bemoeizuchtig opstelt. De EU moet zich bezig houden met grensoverschrijdende zaken en de lokale problemen met rust laten. Hier zijn de lokale politici voor. Ook nationaal moet de overheid meer optreden tegen de EU. Autonomie is belangrijk en Nederland moet ervoor zorgen dat Europa niet alle wet- en regelgeving in handen krijgt. Nederland moet dan ook zelf in grote mate kunnen bepalen waar het Europees geld aan wordt besteed.

5.3.5 Culturele verschillen

Lokale politici zeggen dat er een verschil moet blijven tussen de Europese landen. De angst is er dat door de EU de culturele verschillen tussen bepaalde landen verdwijnen. Naast de algemene regels als democratie en scheiding tussen kerk en staat moet ieder land zijn eigen tradities en gewoonten blijven behouden. Dit is ook de angst die volgens de respondenten bij de burgers leeft, wat vooral duidelijk is geworden bij het referendum over de Europese grondwet:

‘En daarom denk ik ook dat het niet goed is dat je één centrale regering in Europa zet, want dan krijg je inderdaad dat mensen zich niet meer thuis voelen of herkennen in de dingen die er uit hoger hand bedacht worden. Net zoals dat je met een groep in een wijk, in een stad....daar moet je met elkaar kijken wat bindt ons en waar hebben we moeite mee en waar hebben we echt een hekel aan elkaar. Dat moet je bespreekbaar maken en zo moet je dat ook in de Europese Unie doen.’(i15,p11)

Lokale politici zeggen ook dat ieder land een andere behandeling nodig heeft. De problemen, bevolkingssamenstellingen, stedelijkheid en welvaart zijn niet overal hetzelfde. De eenheid Europa is nu zo groot dat mensen het niet meer herkennen. In Amerika bijvoorbeeld spreken mensen dezelfde taal, maar in Europa zijn er wel tientallen verschillende talen, dus het communiceren gaat veel moeilijker. Maar behalve de taal zijn de andere verschillen natuurlijk net zo groot. En deze verschillen willen de mensen niet opgeven, maar voor de EU is het ook moeilijk alles op één lijn te krijgen:

‘De Duister, ga daar maar eens tegen vertellen dat die, net als in andere landen, naar 120 km per maximum op de snelweg moet. Ik denk niet dat dat gaat lukken. En zo hebben we verschillende landen die hebben bepaalde verworvenheden en de ene keer zijn ze dan toevallig ontstaan en de andere keer puur vanuit culturele overtuiging is ontstaan. Het is heel moeilijk om dat op één lijn te brengen.’(i10,p8)

Lokale politici zijn dus bang dat door de EU te culturele verschillen tussen de Europese landen verdwijnen. Deze angst bestaat volgens hen ook bij de burger. Door

de verschillen die er zijn heeft ook ieder land een andere behandeling nodig. De EU kan dit niet laten verdwijnen en zou dit ook niet moeten willen.

5.4 Conclusie

In het eerste deel van dit hoofdstuk werd aandacht besteed aan het belang van Europa. De respondenten vinden de EU belangrijk voor Nederland op veel manieren. Nederland is een klein land en door de EU staat het sterker in de wereld. Nederland kan het niet meer alleen. Zo is de EU belangrijk voor de economie, zowel voor de minder ontwikkelde landen als de landen in West-Europa, is de EU belangrijk voor het oplossen van grensoverschrijdende problemen zoals milieu, verkeer en veiligheid en is de EU belangrijk bij het in stand houden van de vrede binnen Europa. Hoewel lokale politici het belang van de EU inzien, is het in dit hoofdstuk ook duidelijk geworden dat de respondenten negatief tegen de EU aan kijken, vooral als het gaat om hun ervaringen als lokale politicus. Zij zien Europa vooral als bestuurslaag die een negatieve beeldvorming heeft, ver van hen af staat, onduidelijk, tijdrovend en geldverslindend is en vooral bemoeizuchtig. Vooral dit laatste heeft een angst gecreëerd onder lokale politici en andere burgers dat culturele verschillen tussen landen in Europa zullen verdwijnen.

6 CONCLUSIE

In hoofdstuk 1 is de volgende probleemstelling geïntroduceerd: ‘Hoe kijken lokale politici in Nederland aan tegen de Europese Unie en hoe informeren zij zich hierover?’ In de volgende paragrafen worden de belangrijkste resultaten uiteengezet en in verband gebracht met de literatuur.

6.1 Resultaten

Uit hoofdstuk 4 bleek dat lokale politici zelf denken dat ze weinig contact hebben met de EU. De EU is volgens hen te ver weg en ze hebben er geen belang bij als lokale politicus. Toch blijkt dat er wel degelijk contacten zijn tussen lokale politici en de EU. Lokale politici worden geïnformeerd over de EU via de media en de gemeente, ze hebben te maken met Europese aanbestedingen en Europese subsidies, ze hebben in de gemeente vaak een stedenband met een Europese gemeente en buiten hun werkzaamheden bij de gemeente komen zij in contact met de EU door werk en vakantie. Hieruit blijkt dat lokale politici in de meeste gevallen op andere manieren met de EU in aanraking komen dan de ‘gewone burgers’.

Uit hoofdstuk 5 blijkt dat lokale politici dan ook een mening hebben gevormd over de EU. Zo vinden zij de EU belangrijk voor Nederland als land, omdat het ten goede komt aan de economie, aan grensoverschrijdende problemen, zoals verkeer, milieu en veiligheid en aan de vrede tussen de Europese landen. De lokale politici zien ook de negatieve kanten van de EU. Zo is de beeldvorming rond de EU erg negatief, staat de EU ver van hun af als bestuurslaag, is het een onduidelijk, tijdrovend en geldverslindend bestuursorgaan en bemoeit de EU zich te veel met details in plaats van de grote lijnen. Dit creëert angst onder lokale politici, omdat men bang is dat culturele verschillen tussen landen hierdoor verdwijnen. Lokale politici zien deze negatieve aspecten ook als verklaring voor de kloof die er is tussen de EU en de burgers.

Lokale politici hebben het idee dat ze zich nauwelijks bezig houden met de contacten die hierboven zijn genoemd. Ze zijn niet erg betrokken bij wat er in de EU speelt en vooral niet bij wat de EU voor de gemeente betekent. Daarom kunnen zij de EU niet of moeilijk in verband brengen met de gemeente. Hooguit zijn er elders in de gemeente ambtenaren die ervaring hebben met Europese aanbestedingen en subsidies, maar zelf houden de lokale politici zich hier niet mee bezig. Zij zien de twee bestuursorganen als aparte lagen die beide iets anders betekenen voor de burgers en vooral niet als twee organen die samen binnen één en dezelfde overheid actief zijn. Toch hebben lokale politici een mening gevormd over de EU. Het blijkt echter dat deze mening niet is gebaseerd op de contacten die zij vanuit de gemeente met de EU hebben. De meningsvorming over de EU lijkt sterk vergelijkbaar met de meningen die in het algemeen bestaan onder de hele bevolking. Deze positieve en negatieve

meningen zien wij ook bij de ‘gewone burgers’, het volk, en gaan niet verder dan meningen die al algemeen bekend waren, zoals dat de EU belangrijk is, maar ook moeilijk, ver weg, bureaucratisch, bemoeizuchtig en bedreigend.

Zoals ook bij de ‘gewone burgers’ het geval is, wordt ook de informatievoorziening over de EU bij lokale politici voornamelijk verkregen vanuit de media. Burgers halen hun informatie uit de krant en van televisie. Daar is dan ook hun mening op gebaseerd. Bij lokale politici speelt echter nog een andere informatiebron een rol, de gemeente. Ook via de gemeente, voornamelijk via de eigen partij en vakbladen, krijgen lokale politici hun informatie. Deze informatie leidt er echter niet toe, net als bij de contacten die er met de EU zijn, dat de mening over de EU anders is dan bij ‘gewone burgers’. Dit komt omdat ze deze informatie nauwelijks gebruiken om zich over de EU te informeren.

Uit het onderzoek blijkt dat het gaat om een gevoelskwestie. Lokale politici zijn juist de lokale politiek in gegaan, omdat zij geen grootdenkers zijn. Zij willen iets doen voor de lokale bevolking die het dichtst bij hen staat. De EU past daar niet in. Zij denken kleinschalig en doen wat goed is voor de eigen gemeente. Dit ondanks de EU wel steeds meer invloed op de gemeente heeft, maar dat nog niet direct te merken is bij de lokale politici.

Het gaat hier om een gevoelskwestie, waarbij de eigen gemeentelijke belangen de grootste rol spelen. Hun gemeente is hun gemeente en dat moet zo blijven. De EU leidt tot de angst dat de gemeente opgaat in een groter geheel, zijn identiteit verliest en burgers verder weg drijven van de politiek. Lokale politici willen juist bij de burger blijven. Zij sluiten zich dan aan bij de ‘gewone burger’ en voelen zich hier meer mee verbonden. Zij laten dan ook voornamelijk hun mening horen uit naam van het volk.

6.2 Discussie

In de theorie is het democratisch tekort besproken, wat inhield dat de EU voor burgers te ver weg was en daarom te onduidelijk en ontoegankelijk. De verwachting was dat er onder lokale politici een institutioneel tekort zou bestaan, omdat dit voor alle burgers geldt. De verwachting over het gevoelsmatig tekort was dat dit bij lokale politici minder zou zijn, omdat zij door hun werk bij de gemeente al politiek betrokken zijn. Tenslotte was de verwachting bij lokale politici dat zij zich van beide vormen van democratisch tekort meer bewust zouden zijn dan de ‘gewone burger’.

Er kan geconcludeerd worden dat het democratisch tekort, zowel institutioneel als gevoelsmatig, in dezelfde mate bij lokale politici bestaat als bij de ‘gewone burger’. Lokale politici geven al aan dat zij weinig contact hebben met de EU, maar denken ook dat zij nauwelijks invloed uit kunnen oefenen op de EU. Zoals ook uit hoofdstuk

2 bleek en uit de Europese rapporten die daarin zijn beschreven, richt de EU zich steeds meer op lokale politiek. Uit de interviews blijkt dat lokale politici hier nauwelijks iets van merken. Wel zijn lokale politici van mening dat de EU met betrekking tot wetten en regels, zich steeds meer richt op lokale gebieden en dat ze te bemoeizuchtig zijn. Zij zijn zich dus wel bewust van wat er speelt.

Een ander aspect met betrekking tot het institutioneel tekort was dat burgers te weinig werden betrokken bij het publieke debat over het Europees beleid. Uit de resultaten blijkt dat dit ook geldt voor lokale politici. Ten eerste wordt de EU niet of bijna niet besproken in de vergaderingen van de gemeente. Juist dit zou binnen de politiek een goede kans moeten zijn om te debatteren over de EU. Ten tweede zijn lokale politici nauwelijks bekend met de instituties en werking van de EU. Misschien zijn zij er iets meer mee bekend dan de 'gewone burgers' vanwege hun politieke kennis, maar over het algemeen hebben zij zelf het idee niet erg bekend te zijn met de EU. Dit leidt er ook toe dat zij vaak geen voorstanders zijn van het uitdragen van Europa naar de burgers toe.

Naast het institutioneel tekort is er gesproken over het gevoelsmatig tekort. Er is algemeen bekend dat er een kloof is tussen de burger en de EU en dat de burger weinig gevoel heeft bij Europa: nationale en lokale politiek is voor de burger belangrijker. Dit geldt ook voor de lokale politicus. Net als het institutioneel tekort bestaat het gevoelsmatig tekort hier ook. In hoofdstuk 2 werd er van uit gegaan dat dit gevoelsmatige tekort minder op zou gaan bij lokale politici, omdat zij werkzaam zijn in de politiek en daarom al meer bij de politiek betrokken zijn. Voor de EU geldt dat echter niet. Wat het meest opvalt uit de interviews is namelijk dat lokale politici een groot verschil zien tussen de gemeente en de EU. De EU staat ver van hen af en is een op zichzelf staande bestuurslaag die op een andere manier politiek bedrijft en ook een andere betekenis heeft voor de burgers. Lokale politici voelen zich bijna niet betrokken bij de EU vooral niet als het gaat om de gemeente. Hoewel zij veel waarde hechten aan de EU als bestuurslaag en het belangrijk vinden dat deze blijft bestaan, kunnen zij hierbij geen verband leggen met de gemeente. De EU is voor Nederland als geheel belangrijk, maar de voor- en nadelen en de doorwerking daarvan op de lokale politiek kunnen zij niet noemen, omdat zij nauwelijks betrokken zijn bij de EU tijdens hun werkzaamheden. De lokale politici zijn dan ook van mening dat de redenen voor de kloof tussen burgers en de EU hetzelfde zijn als voor de kloof tussen lokale politici en de EU.

Uit de interviews blijkt dat als het om de informatievoorziening over Europa gaat, de lokale politici voornamelijk via de media geïnformeerd worden. Ook hier werd al in hoofdstuk 2 van uit gegaan. Zij zoeken ook niet specifiek informatie over Europa op. Zoals ook uit hoofdstuk 2 en uit de interviews blijkt, geven de media vooral een negatief beeld van de EU. De media laten niet goed zien wat de EU betekent voor de bevolking, wat de werking is van de EU en welke positieve dingen de EU voort kan

brengen. En zoals al eerder besproken is, zijn de media sterk in het beïnvloeden van het publiek, dus ook van lokale politici. Nadat er door de EU al verschillende pogingen zijn mislukt om een eigen media politiek te voeren, vinden lokale politici toch dat er binnen de media veel moet veranderen, een taak die juist de EU zo goed uit zou kunnen voeren. De EU is nu geen interessant onderwerp om over te schrijven of televisie over te maken. De politici zijn nauwelijks bekend en de EU als bestuursorgaan is onherkenbaar.

Er kan geconcludeerd worden dat er weinig verschil bestaat als het gaat om de relatie tussen burgers en de EU en de relatie tussen lokale politici en de EU. In eerste instantie zijn lokale politici vaak op dezelfde manier geïnformeerd als de burger, via de media, hebben zij daardoor een vergelijkende mening gevormd en leidt die mening uiteindelijk tot een democratisch tekort dat ook al eerder bij de relatie tussen de burger en de EU is geconstateerd. Lokale politici hadden een belangrijke schakel kunnen zijn tussen de burger en de EU, omdat zij enerzijds betrokken zijn bij politiek en anderzijds als bestuurslaag dichtbij de inwoners staan. Om de EU dus dichterbij de burgers te brengen via de lokale politiek moet daarom eerst de kloof tussen de lokale politici en de EU worden gedicht. Pas dan kan er gekeken worden naar wat lokale politici als schakel kunnen betekenen tussen de twee partijen.

6.3 Beperkingen

Interessant aan dit onderzoek is dat er nog nauwelijks eerder onderzoek is gedaan naar de betrokkenheid van lokale politici bij de EU. Er zijn echter ook een aantal beperkingen te noemen naar aanleiding van dit onderzoek. Ten eerste gaat het hier om een beginnend, beschrijvend onderzoek, waarbij slechts een aantal politici zijn geïnterviewd. Om een nog beter beeld te krijgen van hoe lokale politici denken over de EU zouden meer interviews gehouden moeten worden. Ten tweede zou er naast meer interviews ook meer verschil moeten zitten in de respondenten. Nu komen de respondenten vrijwel van een beperkt aantal partijen en gemeenten. Hoe meer verschil er is, hoe meer dit ten goede zou kunnen komen aan de resultaten en relevantie van het onderzoek. Ten derde zit er een nadeel aan de onderzoeksmethode. Het houden van interviews is goed om een verkennend onderzoek te doen, maar leidt vaak tot een aantal beperkingen. Zo is er de mogelijkheid dat respondenten zich niet voordoen zoals ze zijn en daardoor eerder sociaal wenselijke antwoorden geven. Dit kan ook te maken hebben met hun positie. Als politicus is men eerder bang iets in openbaarheid te zeggen. Ten vierde is er de duurzaamheid van dit onderzoek. Momenteel kijken lokale politici op deze manier naar de EU, maar over een paar jaar kan dit weer anders zijn. De EU richt zich steeds meer op de lokale politiek, waardoor die afstand tussen lokale politici en de EU juist zou kunnen verminderen en lokale politici positief tegen over de EU zouden kunnen staan.

6.4 Verder onderzoek

De beperkingen leiden tot een aantal aanbevelingen voor verder onderzoek. Ten eerste zou er onderzoek gedaan kunnen worden naar de relatie tussen de gemeente en de EU waarbij er meer respondenten geïnterviewd worden en meer verschillende respondenten. Meerdere partijen kunnen dan aan bod komen, maar ook meerdere gemeenten in Nederland, bijvoorbeeld specifiek gericht op grensgemeenten of gemeenten in de randstad. Ten tweede kan er gekeken worden naar de situatie in andere EU-landen. In Nederland kijken lokale politici waarschijnlijk anders tegen de EU aan dan in andere landen. Bekend is al dat een land als Polen positiever tegenover de EU staat dan Nederland. Maar niet bekend is hoe de lokale politici hier tegen de EU aan kijken. Ten derde kan er ook gekeken worden naar andere groepen burgers en hoe zij tegen de EU aan kijken. Behalve lokale politici zijn er ook nog andere politici, zoals in de provincie, de nationale overheid en bijvoorbeeld ambtenaren, die tijdens hun werk misschien meer te maken hebben met de EU. Een ander voorbeeld is journalisten, waarbij weer onderscheid gemaakt kan worden tussen parlementaire journalisten en andere journalisten.

LITERATUUR

- Aalberts, C. (2006), *Aantrekkelijke politiek. Een onderzoek naar jongeren en popularisering van politiek*, Amsterdam: Het Spinhuis
- Antenbrink, F. (2007), Europa gebaat bij rechtstreekse zeggenschap, in: *Erasmus Magazine*, april 2007, nr. 16, pp 6-7
- Anker (2005): *Kom maar naar de camping! Tijd voor een reality check. Eindrapport focusgroepen buitenlandse zaken*. Amsterdam: Anker Solutions. (<http://www.bkb.nl/html/pdf/kommaarnaardecamping.pdf>)
- Bax, W. en W. Schoonen (2004), Het democratisch tekort: Europese Unie, in: *Trouw*, 2004
- Blumler, J.G. (1983), *Communicating to voters. Television in the First European Parliamentary Elections*, London: SAGE Publications
- Blumler, J.G. (1992), New roles for public television in Western Europe: challenges and prospects, in: *Journal of communication*, Vol. 42, afl.1, pp. 20-35
- Boer, C. de en S Brennecke (1995), *Media en publiek. Theorieën over media- impact*, Amsterdam: Boom
- Bomberg, E. en A. Stubb (2005), *The European Union: How does it work?*, Oxford: University Press
- Campbell, V. (2004) *Information Age Journalism. Journalism in an international Context*, London: Arnold
- Derksen, W. en L. Schaap (2004), *Lokaal bestuur*, Den Haag: Elsevier bedrijfsinformatie bv
- Eurobarometer (2006) National report, executive summary the Netherlands, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_nl_exec.pdf
- Europese Commissie (2005a): *Bijdrage van de Commissie voor de periode van bezinning en daarna: Plan D voor Democratie, Dialoog en Debat*. Brussel: Europese Commissie. (http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/com/2005/com2005_0494nl01.pdf)
- Europese Commissie (2005b): *Action plan to improve communicating Europe by the Commission*. Brussel: Europese Commissie. (http://ec.europa.eu/dgs/communication/pdf/communication_com_en.pdf)
- Europese Commissie (2006): *Witboek inzake een Europees communicatiebeleid*. Brussel: Europese Commissie. (http://ec.europa.eu/communication_white_paper/doc/white_paper_nl.pdf)
- Europese Parlement (2004): *Resultaten Europese Verkiezingen* (http://www.europarl.europa.eu/elections2004/ep-election/sites/nl/results1306/turnout_ep/index.html)
- Hijmans, E. en F. Wester (2006), De kwalitatieve interviewstudie, in: Wester, F., K. Renckstorf en P. Scheepers, *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap*, Alphen aan de Rijn: Kluwer, pp 507-532

- Jong, A (2006), *De organisatie van de gemeente Europaproof!*, Erasmus Universiteit Rotterdam
- Keulen, M. van (2004), Europa voor de burger best belangrijk?, in: *Internationale spectator*, juni 2004, nr.6, pp 325-326
- Kevin, D. (2003), *Europe in the media: a comparison of reporting, representation and rhetoric in national media systems in Europe*, Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates
- Kuipers, S.K. (1992), De economische en monetaire unie, in: *Liberaal Reveil*, 1992
- Luyendijk, J. (2006), *Het zijn net mensen. Beelden uit het Midden-Oosten*, Amsterdam: Uitgeverij Podium
- Manning, P. (2001) *news And News Sources: An Critical Introduction*, London: Sage
- Neelen, Rutgers en Tuurenhout (2005), *De bestuurlijke kaart van Nederland. Het openbaar bestuur en zijn omgeving in nationaal en internationaal perspectief*, Coutinho, Bussem
- Oosterbaan, W. (2006), *Het programma van de krant. Triomf en tekortkomingen van het journalistiek*, Oratie Erasmus Universiteit Rotterdam
- Sienders, C.F. (2005), *Is Brussel binnenland? Een verkennend onderzoek naar de invloed van de Europese Unie binnen drie gemeentelijke diensten in Rotterdam*, Doctoraalscriptie Sociologie, Rotterdam: Erasmus Universiteit
- Swaan, S. de (2003), Stilte over Europa, in: *Binnenlands Bestuur*, vol. 24, afl. 3, pag. 29
- Swaan, S. de (2003), *Europees beleid zonder Europese Politiek. Morele, culturele en sociale zaken in de Europese Unie*, Amsterdam: SISWO
- Vaart, S. van der (2006), Europa, het verhaal en de onzekere elite, in: *Internationale spectator*, vol. 60, nr.3, pp 117-118
- Vergeer (2003), De doden van ver; Geografische reikwijdte van informatie-interesse en het gebruik van lokale media, in: *Massacommunicatie*, 21(2), 102-119
- Vliet, C.R.P. van (2002), *Communicati eis wezenlijk. De beeldvorming over het Europees Parlement in Nederland in het licht van het democratisch tekort. Een onderzoek naar de voorlichtingscampagnes in de verkiezingen van 1979-1999*, Rotterdam: Erasmus Universiteit
- Vos, H. (1999), *Een bijdrage tot het debat over de toekomst van de regio's in Europa*, Gent: Universiteit Gent
- Ward, D. (2002), *The European democratic deficit and the public sphere: an evaluation of European Union media policy*, Amsterdam: IOS press
- Witteveen, W. (2004), Een andere kijk op democratisch bestuur, in: *Socialisme en democratie*, vol. 61, afl 1-2, pag. 33
- Zoonen, L. van (2004), *Media, cultuur en burgerschap. Een inleiding*, Amsterdam: Het Spinhuis

BIJLAGEN

Bijlage 1: Vragenlijst interview

Bijlage 2: Transcripten

Bijlage 1: Vragenlijst interview

Kunt u iets vertellen over uw functie?

Via welke weg bent u hier terecht gekomen?

Waar houdt u zich in uw functie precies mee bezig?
(welke onderwerpen etc.)

Hoe denkt u persoonlijk over de Europese Unie?

Hoe komt u met de EU in aanraking?

Welke media gebruikt u om zich over de EU te informeren?

Welke rol hebben lokale politici volgens u bij het communiceren van de EU aan de burger?

In welke mate heeft u zelf tijdens uw werkzaamheden te maken met de EU?

Wordt u via de gemeente geïnformeerd over Europese kwesties?

Kunt u iets vertellen over de relatie van uw gemeente met de EU?
(bv. stedenband)

Wat vindt u van de manier waarop media de burgers voorzien van informatie over de EU?

Hoe denkt u dat burgers het beste bij de EU betrokken kunnen worden?

